

PRZECIWDZIAŁANIE PRANIU PIENIĘDZY ORAZ FINANSOWANIU TERRORYZMU

Komentarz

redakcja naukowa Michał Nowakowski

Karolina Gałęzowska, Joanna Grynfelder, Michał Nowakowski
Radosław Obczyński, Andrzej Otto, Beata Paxford

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

PRZECIWDZIAŁANIE PRANIU PIENIĘDZY ORAZ FINANSOWANIU TERRORYZMU

Komentarz

redakcja naukowa Michał Nowakowski

Karolina Gałęzowska, Joanna Grynfelder, Michał Nowakowski
Radosław Obczyński, Andrzej Otto, Beata Paxford

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Wydawca
Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący
Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów napisali:

Karolina Gałęzowska – art. 34–35, art. 43, art. 96–116a

Joanna Grynfelder – art. 2 tezy 58–68, art. 10–26, art. 28–32, art. 55–85,
art. 117–128, art. 129a–129l, art. 130–146

Michał Nowakowski – art. 1, art. 2 tezy 1–16, 54–57, 88–89, art. 3–5,
art. 129m–129z

Radosław Obczyński – art. 27, art. 33, art. 36–42, art. 44–54, art. 147–155

Andrzej Otto – art. 2 tezy 21–53, art. 86–95

Beata Paxford – art. 2 tezy 17–20, 69–87, art. 6–9, art. 156–157

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8286-513-4

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu	23
Rozdział 1	
Przepisy ogólne	25
Art. 1. [Przedmiot ustawy]	25
Art. 2. [Instytucje obowiązane; definicje]	27
Art. 3. [Stosowanie przepisów ustawy do umowy ubezpieczenia i umowy o udostępnieniu skrytki sejfowej]	127
Art. 4. [Wyłączenie stosowania unijnych przepisów w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych]	128
Art. 5. [Przeliczenie kwot wyrażonych w euro]	128
Art. 6. [Wyznaczenie kadry kierowniczej odpowiedzialnej za wykonanie obowiązków ustawowych]	129
Art. 7. [Wyznaczenie członków organu zarządzającego instytucji obowiązanej odpowiedzialnych za wykonanie obowiązków ustawowych]	131
Art. 8. [Wyznaczenie pracownika zajmującego kierownicze stanowisko odpowiedzialnego za wykonanie obowiązków ustawowych]	132
Art. 9. [Osoba odpowiedzialna za wykonanie obowiązków ustawowych w przypadku instytucji obowiązanych prowadzących działalność jednoosobowo]	136
Rozdział 2	
Organy informacji finansowej	139
Art. 10. [Katalog organów informacji finansowej; powołanie, odwołanie i status Generalnego Inspektora Informacji Finansowej]	139
Art. 11. [Wymagania na stanowisku Generalnego Inspektora]	141
Art. 11a. [Kadencja Generalnego Inspektora]	143
Art. 11b. [Odwołanie Generalnego Inspektora przed upływem kadencji]	144

Art. 11c.	[Okres wykonywania zadań przez Generalnego Inspektora po upływie kadencji; osoba wykonująca zadania Generalnego Inspektora po jego odwołaniu lub wygaśnięciu kadencji]	144	
Art. 11d.	[Powrót na wcześniej zajmowane stanowisko po upływie kadencji Generalnego Inspektora albo odwołaniu z tego stanowisk]	145	
Art. 11e.	[Ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej przez Generalnego Inspektora]	145	
Art. 11f.	[Wynagrodzenie Generalnego Inspektora]	146	
Art. 11g.	[Generalny Inspektor jako sekretarz stanu lub podsekretarz stanu]	147	
Art. 12.	[Zadania Generalnego Inspektora]	147	
Art. 12a.	[Wyznaczenie organu Krajowej Administracji Skarbowej do wykonywania zadań ministra właściwego do spraw finansów publicznych]	154	
Art. 12b.	[Siedziba, obsługa prawna i organizacyjno-techniczna Generalnego Inspektora oraz ponoszenie wydatków związanych z jego działalnością]	154	
Art. 13.	[Przekazywanie informacji i dokumentów na żądanie Generalnego Inspektora]	155	
Art. 14.	[Roczne sprawozdanie z działalności Generalnego Inspektora; obowiązek przekazywania Generalnemu Inspektorowi określonych informacji]	155	
Art. 15.	[Wyłączenie od wykonywania zadań w przypadku wątpliwości co do bezstronności]	159	
Art. 16.	[Delegowanie pracowników i funkcjonariuszy do komórki organizacyjnej obsługującej Generalnego Inspektora]	160	
Art. 17.	[Informacje uzyskiwane przez Generalnego Inspektora na podstawie porozumień z podmiotami innymi niż instytucje obowiązane]	161	
Art. 18.	[Udostępnianie przez Generalnego Inspektora informacji kontrolerom NIK]	162	
 Rozdział 3			
Komitet Bezpieczeństwa Finansowego			163
Art. 19.	[Zadania Komitetu Bezpieczeństwa Finansowego]	163	
Art. 20.	[Skład Komitetu]	164	
Art. 21.	[Terminy posiedzeń Komitetu]	166	
Art. 22.	[Zadania wykonywane na wniosek przewodniczącego lub członka Komitetu]	167	
Art. 23.	[Obecność na posiedzeniach Komitetu; podejmowanie uchwał]	168	
Art. 24.	[Regulamin Komitetu]	169	

Rozdział 4

Krajowa ocena ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz ocena ryzyka instytucji obowiązanych	170
Art. 25. [Opracowanie, weryfikacja aktualności i aktualizacja krajowej oceny ryzyka]	170
Art. 26. [Obowiązek przekazywania Generalnemu Inspektorowi informacji lub dokumentów mogących mieć wpływ na krajową ocenę ryzyka]	173
Art. 27. [Ocena ryzyka dokonywana przez instytucje obowiązane]	174
Art. 28. [Przekazanie Generalnemu Inspektorowi ocen ryzyka i informacji mogących mieć wpływ na krajową ocenę ryzyka]	182
Art. 29. [Elementy krajowej oceny ryzyka; opinia Komitetu]	182
Art. 30. [Akceptacja i publikacja krajowej oceny ryzyka]	184
Art. 31. [Opracowanie projektu strategii przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz projektu aktualizacji strategii]	185
Art. 32. [Przyjęcie strategii przez Radę Ministrów]	186

Rozdział 5

Środki bezpieczeństwa finansowego oraz inne obowiązki instytucji obowiązanych	187
Art. 33. [Rozpoznawanie ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu]	187
Art. 34. [Zakres środków bezpieczeństwa finansowego]	195
Art. 35. [Przesłanki stosowania środków bezpieczeństwa finansowego]	210
Art. 36. [Identyfikacja klienta, osoby upoważnionej i beneficjenta rzeczywistego]	215
Art. 37. [Weryfikacja tożsamości klienta, osoby upoważnionej i beneficjenta rzeczywistego]	219
Art. 38. [Warunki odstąpienia od stosowania środków bezpieczeństwa finansowego]	224
Art. 39. [Moment wykonania obowiązku weryfikacji tożsamości klienta i beneficjenta rzeczywistego]	227
Art. 40. [Stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego w przypadku umów ubezpieczenia]	231
Art. 41. [Brak możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego]	233
Art. 42. [Uprozczone środki bezpieczeństwa finansowego]	239
Art. 43. [Wzmoczone środki bezpieczeństwa finansowego]	246
Art. 44. [Stosowanie wzmoczonych środków bezpieczeństwa finansowego ze względu na siedzibę w państwie trzecim wysokiego ryzyka]	256
Art. 44a. [Działania ograniczające ryzyko w przypadku transakcji związanej z państwem trzecim wysokiego ryzyka]	260
Art. 44b. [Zezwolenie na utworzenie oddziału lub przedstawicielstwa w państwie trzecim wysokiego ryzyka]	263

Art. 44c.	[Nakaz zmiany zakresu albo zakończenia relacji korespondenckich z instytucją będącą respondentem z siedzibą w państwie trzecim wysokiego ryzyka]	266
Art. 44d.	[Stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego]	268
Art. 44e.	[Informowanie Komisji Europejskiej o wydaniu decyzji w sprawie zezwolenia na utworzenie oddziału lub przedstawicielstwa w państwie trzecim wysokiego ryzyka lub nakazującej zmianę zakresu albo zakończenie relacji korespondenckich z instytucją będącą respondentem z siedzibą w takim państwie]	268
Art. 45.	[Środki bezpieczeństwa finansowego stosowane w przypadku transgranicznych relacji korespondenckich z instytucją-respondentem z państwa trzeciego]	269
Art. 46.	[Stosunki gospodarcze z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne]	274
Art. 46a.	[Przekazanie Komisji Europejskiej wykazu krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi]	281
Art. 46b.	[Podanie do publicznej wiadomości stanowisk i funkcji w organizacjach międzynarodowych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi]	281
Art. 46c.	[Delegacja ustawowa – wykaz krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi]	282
Art. 47.	[Korzystanie z usług podmiotu trzeciego przy stosowaniu środków bezpieczeństwa finansowego]	282
Art. 48.	[Powierzenie stosowania środków bezpieczeństwa finansowego innemu podmiotowi działającemu w imieniu i na rzecz instytucji obowiązanej]	286
Art. 49.	[Obowiązek przechowywania dokumentacji]	288
Art. 50.	[Wewnętrzna procedura w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	291
Art. 51.	[Grupowa procedura w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	294
Art. 52.	[Szkolenia z realizacji obowiązków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	298
Art. 53.	[Wewnętrzna procedura anonimowego zgłaszania naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	300
Art. 53a.	[Ochrona osób anonimowo zgłaszających naruszenie przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	303
Art. 54.	[Obowiązek zachowania tajemnicy]	305

Rozdział 6

Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych	310
Art. 55. [Przeznaczenie Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	310
Art. 56. [Organ właściwy w sprawach Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	315
Art. 57. [Zadania organu właściwego w sprawach Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	315
Art. 58. [Podmioty zobowiązane do zgłaszania informacji o beneficjentach rzeczywistych i ich aktualizacji]	316
Art. 59. [Zakres informacji podlegających zgłoszeniu]	318
Art. 60. [Terminy zgłaszania informacji do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	320
Art. 60a. [Obowiązek dostarczenia przez beneficjenta rzeczywistego informacji i dokumentów niezbędnych do zgłoszenia informacji do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	322
Art. 61. [Sposób dokonywania zgłoszeń do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	323
Art. 61a. [Wyjaśnianie rozbieżności między informacjami zgromadzonymi w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych a ustalonymi przez instytucję obowiązana informacjami o beneficjencie rzeczywistym klienta]	325
Art. 61b. [Sprawdzenie prawidłowości i aktualności informacji zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych; sprostowanie danych w Rejestrze]	328
Art. 62. [Delegacja ustawowa – sposób i tryb składania zgłoszenia do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	328
Art. 63. [Wprowadzanie zgłaszanych informacji do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	328
Art. 64. [Okres przechowywania informacji w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych]	329
Art. 65. (uchylony)	329
Art. 66. [Ograniczenie uprawnienia do kontroli przetwarzania danych osobowych]	329
Art. 67. [Jawność Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	330
Art. 68. [Domniemanie prawdziwości danych wprowadzonych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	330
Art. 69. [Nieodpłatne udostępnianie informacji z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	331
Art. 70. [Sposób udostępniania informacji z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	331
Art. 71. [Upoważnienie ustawowe]	332

Art. 71a. [Delegacja ustawowa – wyznaczenie organu KAS do wykonywania zadań organu właściwego w sprawach Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	332
--	-----

Rozdział 7

Przekazywanie i gromadzenie informacji	334
Art. 72. [Informacje przekazywane Generalnemu Inspektorowi przez instytucje obowiązane]	334
Art. 73. [Pośrednictwo innych podmiotów w przekazywaniu informacji Generalnemu Inspektorowi]	340
Art. 74. [Zawiadomienie Generalnego Inspektora o okolicznościach mogących wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu]	341
Art. 75. [Ograniczenie obowiązku przekazywania informacji i zawiadomień w przypadku świadczenia pomocy prawnej lub czynności doradztwa podatkowego]	345
Art. 76. [Obowiązek przekazania lub udostępnienia dokumentów lub informacji na żądanie Generalnego Inspektora]	346
Art. 77. [Formularz identyfikujący instytucję obowiązaną]	348
Art. 78. [Przekazywanie informacji i formularzy za pomocą środków komunikacji elektronicznej]	349
Art. 79. [Przekazywanie zawiadomień oraz informacji i dokumentów za pomocą środków komunikacji elektronicznej]	350
Art. 80. [Przyjmowanie przez Generalnego Inspektora zgłoszeń rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu]	351
Art. 81. [Informacje przekazywane Generalnemu Inspektorowi przez prokuratora]	353
Art. 82. [Przekazywanie lub udostępnianie Generalnemu Inspektorowi informacji lub dokumentów przez jednostki współpracujące]	354
Art. 83. [Obowiązki jednostek współpracujących]	354
Art. 84. [Sposób przekazywania Generalnemu Inspektorowi informacji przez prokuratora lub jednostkę współpracującą]	355
Art. 85. [Przekazywanie Generalnemu Inspektorowi informacji przez organy Straży Granicznej oraz naczelników urzędów celno-skarbowych]	356

Rozdział 8

Wstrzymywanie transakcji i blokowanie rachunków	359
Art. 86. [Wskazanie podejrzonej transakcji przez instytucję obowiązaną]	359
Art. 87. [Żądanie wstrzymania transakcji lub blokady rachunku]	372
Art. 88. [Przekazanie Szefowi ABW informacji o żądaniu wstrzymania transakcji lub blokady rachunku]	373

Art. 89.	[Zawiadomienie prokuratora o podejrzeniu pochodzenia wartości majątkowych z przestępstwa innego niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu]	373
Art. 90.	[Wskazanie podejrzanej transakcji po jej przeprowadzeniu]	379
Art. 91.	[Wyłączenie odpowiedzialności instytucji obowiązanej realizującej obowiązki ustawowe]	381
Art. 92.	[Obliczanie biegu terminów]	381
Art. 93.	[Wzory dokumentów]	382
Art. 94.	[Delegacja ustawowa – sposób sporządzania i przekazywania informacji]	382
Art. 95.	[Stosowanie przepisów k.p.k. w zakresie wstrzymania transakcji lub blokady rachunku]	383

Rozdział 9

Ochrona i udostępnianie informacji	384	
Art. 96.	[Ujawnianie informacji Generalnemu Inspektorowi – ograniczenie stosowania przepisów o udostępnianiu informacji lub danych objętych tajemnicą]	384
Art. 97.	[Nadzór pełnomocnika]	388
Art. 98.	[Kontrola sądowa]	391
Art. 99.	[Obowiązek zachowania tajemnicy informacji finansowej]	393
Art. 100.	[Weryfikacja potrzeby dalszego przetwarzania informacji]	395
Art. 101.	[Zakaz ujawniania danych osobom nieuprawnionym]	396
Art. 102.	[Zasady udostępniania danych osobowych przez Generalnego Inspektora]	397
Art. 103.	[Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przekazywane przez Generalnego Inspektora]	399
Art. 104.	[Udostępnianie danych sądom i prokuratorom na potrzeby postępowania karnego]	400
Art. 105.	[Organy uprawnione do uzyskania informacji od Generalnego Inspektora]	401
Art. 106.	[Powiadomienie w celu podjęcia czynności wynikających z ustawowych zadań organów]	404
Art. 107.	[Zakres informacji zwrotnej od prokuratorów]	405
Art. 108.	[Zakres informacji zwrotnej od jednostki współpracującej]	406
Art. 109.	[Upoważnienie ustawowe]	407
Art. 110.	[Udostępnienie informacji zagranicznym jednostkom analityki finansowej]	408
Art. 111.	[Udostępnienie informacji jednostkom analityki finansowej państw członkowskich UE]	409
Art. 112.	[Wymogi wniosku o udostępnienie informacji kierowanego do Generalnego Inspektora]	410

Art. 113. [Wykorzystanie informacji do celów innych niż zadania analityczne]	412
Art. 114. [Odmowa udostępnienia informacji zagranicznej jednostce analityki finansowej]	413
Art. 115. [Wymiana informacji]	414
Art. 115a. [Współpraca]	414
Art. 116. [Udostępnianie oraz pozyskiwanie informacji w ramach współpracy z właściwymi organami innych państw]	415
Art. 116a. [Wymiana informacji lub dokumentów]	416

Rozdział 10

Szczególne środki ograniczające	418
Art. 117. [Rodzaje szczególnych środków ograniczających]	418
Art. 118. [Podmioty, wobec których stosowane są szczególne środki ograniczające]	422
Art. 119. [Zamrożenie wartości majątkowych]	424
Art. 120. [Decyzja w sprawie wpisu na listę lub wykreślenia z niej]	425
Art. 121. [Rekomendowanie do wpisania na listę]	426
Art. 122. [Wniosek o wpis na listę]	428
Art. 123. [Wniosek Generalnego Inspektora do organów innych państw oraz instytucji zagranicznych o stosowanie szczególnych środków ograniczających]	428
Art. 124. [Ocena okoliczności uzasadniających dalszą potrzebę stosowania szczególnych środków ograniczających]	429
Art. 125. [Potwierdzenie braku okoliczności uzasadniających potrzebę stosowania szczególnych środków ograniczających]	429
Art. 126. [Wyłączenie stosowania niektórych przepisów KPA]	430
Art. 127. [Zezwolenie na wykorzystanie zamrożonych wartości majątkowych lub ich udostępnienie w określonym celu]	431
Art. 128. [Wyłączenie stosowania szczególnych środków ograniczających w przypadku naliczania odsetek i płatności związanych ze zobowiązaniami powstałymi przed dniem powstania obowiązku stosowania szczególnych środków ograniczających]	432

Rozdział 11

(uchylony)	434
Art. 129. (uchylony)	434

Rozdział 11a

Działalność na rzecz spółek lub trustów oraz działalność w zakresie walut wirtualnych	435
Art. 129a. [Obowiązek uzyskania wpisu do rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	435

Art. 129b. [Wymóg niekaralności przy wykonywaniu działalności na rzecz spółek lub trustów]	437
Art. 129c. [Wymóg posiadania odpowiedniej wiedzy lub doświadczenia przy wykonywaniu działalności na rzecz spółek lub trustów]	438
Art. 129d. [Organ właściwy w sprawach rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	439
Art. 129e. [Zadania organu właściwego w sprawach rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	439
Art. 129f. [Wpis do rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	440
Art. 129g. [Odmowa dokonania wpisu do rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	442
Art. 129h. [Dane gromadzone w rejestrze działalności na rzecz spółek lub trustów]	443
Art. 129i. [Prostowanie wpisu do rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów; wniosek o zmianę wpisu w rejestrze]	444
Art. 129j. [Zawiadomienie o zawieszeniu wykonywania działalności na rzecz spółek lub trustów]	445
Art. 129k. [Wykreślenie podmiotu z rejestru działalności na rzecz spółek i trustów]	445
Art. 129ka. [Wzory wniosków]	446
Art. 129l. [Delegacja ustawowa – wyznaczenie organu KAS do wykonywania zadań organu właściwego do prowadzenia rejestru działalności na rzecz spółek lub trustów]	447
Art. 129m. [Obowiązek uzyskania wpisu do rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	448
Art. 129n. [Wymóg niekaralności przy wykonywaniu działalności w zakresie walut wirtualnych]	449
Art. 129o. [Wymóg posiadania odpowiedniej wiedzy lub doświadczenia przy wykonywaniu działalności w zakresie walut wirtualnych]	451
Art. 129p. [Organ właściwy w sprawach rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	455
Art. 129q. [Zadania organu właściwego w sprawach rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	455
Art. 129r. [Wpis do rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	457
Art. 129s. [Odmowa dokonania wpisu do rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	459
Art. 129t. [Dane gromadzone w rejestrze działalności w zakresie walut wirtualnych]	460
Art. 129u. [Prostowanie wpisu do rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych; wniosek o zmianę wpisu w rejestrze]	461
Art. 129v. [Zawiadomienie o zawieszeniu wykonywania działalności w zakresie walut wirtualnych]	462

Art. 129w. [Wykreślenie podmiotu z rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	463
Art. 129wa. [Wzory wniosków]	463
Art. 129x. [Delegacja ustawowa – wyznaczenie organu KAS do wykonywania zadań organu właściwego do prowadzenia rejestru działalności w zakresie walut wirtualnych]	464
Art. 129y. [Termin przechowywania danych gromadzonych w rejestrach]	466
Art. 129z. [Uzupełniające stosowania przepisów Prawa przedsiębiorców]	466

Rozdział 12

Kontrolowanie instytucji obowiązanych	467
Art. 130. [Podmioty sprawujące kontrolę wykonywania przez instytucje obowiązane obowiązków ustawowych]	467
Art. 131. [Roczne plany kontroli; kontrola doraźna]	470
Art. 132. [Koordynacja kontroli sprawowanych przez podmioty inne niż Generalny Inspektor]	471
Art. 133. [Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli]	472
Art. 134. [Legitymacja służbowa kontrolera]	473
Art. 135. [Dokonywanie czynności kontrolnych]	473
Art. 136. [Uprawnienie kontrolera do swobodnego poruszania się w miejscach i pomieszczeniach objętych kontrolą oraz otrzymania dokumentów i pisemnych wyjaśnień]	474
Art. 137. [Obowiązki kontrolowanej instytucji obowiązanej wobec kontrolera]	475
Art. 138. [Obowiązki kontrolera przed podjęciem pierwszej czynności kontrolnej; prawo do odmowy odpowiedzi]	476
Art. 139. [Informacje pisemne przekazywane kontrolerowi; potwierdzanie zgodności z oryginałem kopii dokumentu]	477
Art. 140. [Ustne wyjaśnienia]	477
Art. 141. [Protokół kontroli]	478
Art. 142. [Wystąpienie pokontrolne]	481
Art. 143. [Odstąpienie od dalszego przeprowadzania czynności kontrolnych]	482
Art. 144. [Przekazywanie informacji związanych z kontrolą organom sprawującym nadzór nad skontrolowanymi instytucjami obowiązany]	482
Art. 145. [Kontrola jednostek organizacyjnych podmiotów mających siedzibę na terytorium państwa członkowskiego]	483
Art. 146. [Przepisy stosowane w zakresie kontroli – odesłanie]	484

Rozdział 13

Kary administracyjne	486
Art. 147. [Przesłanki do nałożenia kary administracyjnej]	486
Art. 148. [Nałożenie kary administracyjnej za niedopełnienie obowiązków wynikających z przepisów unijnych]	494

Art. 149.	[Nałożenie kary administracyjnej za niedopełnienie obowiązków w zakresie stosowania szczególnych środków ograniczających]	499
Art. 150.	[Katalog kar administracyjnych; wysokość kary pieniężnej; odstąpienie od nałożenia kary administracyjnej]	502
Art. 151.	[Podmioty nakładające kary administracyjne]	509
Art. 152.	[Informacje związane z zastosowaniem kar administracyjnych publikowane w BIP]	511
Art. 153.	[Kary pieniężne za niedopełnienie obowiązku zgłoszenia lub aktualizacji informacji gromadzonych w Rejestrze]	514
Art. 153a.	[Kara pieniężna za prowadzenie działalności na rzecz spółek lub trustów bez uzyskania wpisu do rejestru]	516
Art. 153b.	[Kara pieniężna za prowadzenie działalności w zakresie walut wirtualnych bez uzyskania wpisu do rejestru]	517
Art. 154.	[Kara pieniężna nakładana na członka organu zarządzającego instytucji obowiązanej odpowiedzialnego za wykonanie obowiązków ustawowych]	518
Art. 155.	[Wpływy z kar pieniężnych jako dochód budżetu państwa]	519
 Rozdział 14		
Przepisy karne		520
Art. 156.	[Niedopełnienie obowiązku przekazania zawiadomień Generalnemu Inspektorowi]	520
Art. 157.	[Udaremnianie, utrudnianie przeprowadzenia czynności kontrolnych]	525
 Rozdział 15		
Zmiany w przepisach obowiązujących		529
Art. 158–180. (pominięte)		529
 Rozdział 15a		
Przepisy epizodyczne		530
Art. 180a.	[Zwolnienie z obowiązku przekazania informacji o wykonanym transferze środków pieniężnych stanowiących wsparcie finansowe udzielone w ramach programu rządowego lub samorządowego w związku z przeciwdziałaniem COVID-19]	530
 Rozdział 16		
Przepisy przejściowe i dostosowujące		531
Art. 181.	[Sposób przekazywania dokumentów do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych]	531
Art. 182.	[Ważność formularza identyfikacyjnego przekazanego Generalnemu Inspektorowi przed dniem wejścia w życie ustawy]	531

Art. 183.	[Informacje i formularze przekazywane przez instytucje obowiązane po dniu wejścia w życie ustawy]	531
Art. 184.	[Tymczasowe wyłączenie stosowania niektórych przepisów ustawy do instytucji obowiązanych niebędących instytucjami obowiązanyymi w rozumieniu nowych przepisów]	532
Art. 185.	[Niezakończone postępowania w sprawie wstrzymania transakcji lub blokady rachunku]	532
Art. 186.	[Zwolnienie wartości majątkowych zamrożonych przed dniem wejścia w życie ustawy]	532
Art. 187.	[Przechowywanie rejestrów transakcji prowadzonych na podstawie uchylanych przepisów]	532
Art. 188.	[Kontrole wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy]	532
Art. 189.	[Niezakończone postępowania w sprawie nałożenia kar pieniężnych]	533
Art. 190.	[Utrzymanie w mocy przepisów wykonawczych]	533
Art. 191.	[Zniesienie Międzynarodowego Komitetu Bezpieczeństwa Finansowego i utworzenie Komitetu Bezpieczeństwa Finansowego]	533
Art. 192.	[Pierwsza krajowa ocena ryzyka]	533
Art. 193.	[Pierwsza ocena ryzyka dokonywana przez instytucje obowiązane]	533
Art. 194.	[Utworzenie Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych]	534
Art. 195.	[Zgłaszanie informacji do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych przez spółki wpisane do KRS przed wejściem w życie ustawy]	534
Art. 196.	[Pracownicy, funkcjonariusze i żołnierze delegowani do jednostki organizacyjnej Krajowej Administracji Skarbowej obsługującej Generalnego Inspektora Informacji Finansowej]	534
Rozdział 17		
Przepisy końcowe		535
Art. 197.	[Przepis derogacyjny]	535
Art. 198.	[Wejście w życie]	535
Literatura		537
Autorzy		539

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

- dyrektywa AML IV – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.Urz. UE L 141, s. 73, ze zm.)
- dyrektywa AML V – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z 30.05.2018 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniająca dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE (Dz.Urz. UE L 156, s. 43)
- dyrektywa PSD2 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.Urz. UE L 337, s. 35)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2000 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.006.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.)

- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)
- nowelizacja z 30.03.2021 r. – ustawa z 30.03.2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 815 ze zm.)
- pr. bank. – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.)
- pr. dew. – ustawa z 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 309)
- pr. przed. – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162 ze zm.)
- pr. up. – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
- RODO – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1)
- rozporządzenie 2015/847 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z 20.05.2015 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006 (Dz.Urz. UE L 141, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie CRR – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie eIDAS – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. UE L 257, s. 73)
- rozporządzenie MiCA – projektowane rozporządzenie w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937, 2020/0265 (COD), Bruksela, 24.09.2020 r., COM(2020) 593 final
- rozporządzenie PEP – rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z 27.07.2021 r. w sprawie wykazu krajowych stanowisk i funkcji publicznych będących eksponowanymi stanowiskami politycznymi (Dz.U. poz. 1381 ze zm.)
- r.w.u.i. – rozporządzenie Ministra Finansów z 16.05.2018 r. w sprawie wniosków o udostępnienie informacji o beneficjentach rzeczywistych oraz udostępniania tych informacji (Dz.U. poz. 965 ze zm.)

r.z.i.b.r.	– rozporządzenie Ministra Finansów z 16.05.2018 r. w sprawie zgłaszania informacji o beneficjentach rzeczywistych (Dz.U. poz. 968)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
TUE	– Traktat o Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
u.d.e.	– ustawa z 18.11.2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 569 ze zm.)
u.f.p.	– ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1634 ze zm.)
u.k.k.	– ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2022 r. poz. 246 ze zm.)
u.o.d.o.	– ustawa z 10.05.2018 o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1781)
u.o.d.o.p.	– ustawa z 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz.U. z 2019 r. poz. 125 ze zm.)
u.o.i.f.	– ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2022 r. poz. 1500 ze zm.)
u.o.i.n.	– ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 ze zm.)
u.p.p.p.	– ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.)
u.p.p.p.2000	– ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2017 r. poz. 1049 ze zm.)
u.r.	– ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.)
u.r.p.	– ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166)
ustawa o lichwie	– ustawa z 6.10.2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (Dz.U. poz. 2339)
ustawa o VAT	– ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2022 r. poz. 931 ze zm.)
u.u.p.	– ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2360 ze zm.)

2. Instytucje, organy

EBA	– European Banking Authority (Europejski Urząd Nadzoru Bankowego)
IOD	– Europejski Inspektor Ochrony Danych
ESMA	– European Securities and Markets Authority (Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych)

FATF	– Financial Action Task Force (Grupa Specjalna do spraw Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy)
GIIF	– Generalny Inspektor Informacji Finansowej
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
KAS	– Krajowa Administracja Skarbowa
KBF	– Komitet Bezpieczeństwa Finansowego
KDWP	– Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
MONEYVAL	– Komitet Ekspertów Rady Europy do spraw Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowania Terroryzmu
NBP	– Narodowy Bank Polski
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
UODO	– Urząd Ochrony Danych Osobowych

3. Orzecznictwo, publikatory

Dz.U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz.Urz. UE/WE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej / Wspólnot Europejskich
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Izba Wojskowa
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Zbiór Urzędowy – Seria A

4. Inne

AML	– <i>Anti-Money Laundering</i> (przeciwdziałanie praniu pieniędzy)
AMLO	– <i>Anti-Money Laundering Officer</i> (inspektor odpowiedzialny za obszar przeciwdziałania praniu pieniędzy)
ASI	– alternatywna spółka inwestycyjna
ASO	– alternatywny system obrotu
CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
CRBR	– Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych
FinTech	– <i>Financial Technology</i>
GPW	– Giełda Papierów Wartościowych
IBAN	– Międzynarodowy Numer Rachunku Bankowego
IKE	– indywidualne konto emerytalne
IKZE	– indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KYC	– <i>Know Your Customer</i> (procedura „poznaj swojego klienta”)

MLRO	– <i>Money Laundering Reporting Officer</i>
PEP	– <i>Politically Exposed Person</i> (osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne)
PPK	– pracowniczy plan kapitałowy
RDO	– Rejestr Dowodów Osobistych
UBO	– <i>Ultimate Beneficial Owner</i> (ostateczny beneficjent rzeczywisty)

USTAWA

z dnia 1 marca 2018 r.

o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu¹

(Dz.U. z 2022 r. poz. 593; zm.: Dz. U. z 2022 r. poz. 655, poz. 835, poz. 2180, poz. 2185)

¹ Niniejsza ustawa:

- 1) w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającą rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.Urz. UE L 141, s. 73, Dz.Urz. UE L 156 z 2018 r., s. 43 oraz Dz.Urz. UE L 334 z 2019 r., s. 155);
- 2) służy stosowaniu: rozporządzenia Rady (WE) nr 2580/2001 z 27.12.2001 r. w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu (Dz.Urz. UE L 344, s. 70, ze zm.), rozporządzenia Rady (WE) nr 881/2002 z 27.05.2002 r. wprowadzającego niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida (Dz.Urz. UE L 139, s. 9, ze zm.), rozporządzenia (WE) nr 1889/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z 26.10.2005 r. w sprawie kontroli środków pieniężnych wwożonych do Wspólnoty lub wywożonych ze Wspólnoty (Dz.Urz. UE L 309, s. 9), rozporządzenia Rady (UE) nr 753/2011 z 1.08.2011 r. w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, grupom, przedsiębiorstwom i podmiotom w związku z sytuacją w Afganistanie (Dz.Urz. UE L 199, s. 1, ze zm.), rozporządzenia Komisji (UE) nr 389/2013 z 2.05.2013 r. ustanawiającego rejestr Unii zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, decyzjami nr 280/2004/WE i nr 406/2009/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającego rozporządzenia Komisji (UE) nr 920/2010 i nr 1193/2011 (Dz.Urz. UE L 122, s. 1 oraz Dz.Urz. UE L 17 z 2017 r., s. 52), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z 20.05.2015 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006 (Dz.Urz. UE L 141, s. 1).

Odnosnik zmieniony przez przez art. 1 pkt 1 ustawy z 30.03.2021 r. (Dz.U. poz. 815) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15.05.2021 r.

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- 2) warunki wykonywania działalności gospodarczej przez niektóre instytucje obowiązane.

1. Komentowany przepis określa zasady i tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy (*Anti-Money Laundering* – AML) oraz finansowaniu terroryzmu, jak również warunki wykonywania działalności gospodarczej przez niektóre instytucje obowiązane. W ustawie z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, która stanowi implementację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (tzw. dyrektywa AML IV), określono praktycznie wszystkie aspekty dotyczące tego obszaru, w tym zasady wykonywania obowiązków przez szeroki katalog instytucji obowiązanych, m.in. w zakresie środków bezpieczeństwa finansowego. Określono w niej także wymagania dla niektórych kategorii przedsiębiorców, jak np. dostawcy w zakresie walut wirtualnych, którzy podlegają specyficznym wymogom, m.in. w zakresie obowiązku rejestracji we właściwym rejestrze.
2. Jednocześnie sama ustawa nie definiuje pojęć prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, odsyłając w tym zakresie odpowiednio do art. 299 i 165a k.k. Zgodnie z art. 299 § 1 k.k.: „Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze

pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”. Katalog czynności, które mogą stanowić pranie pieniędzy, jest więc stosunkowo szeroki i w pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że są to wszystkie czynności, które mają na celu doprowadzenia do sytuacji, w której określone wartości, w tym środki płatnicze czy instrumenty finansowe, będą traktowane jako środki niepochodzące z przestępstwa. Grupa Specjalna do spraw Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (Financial Action Task Force – FATF) definiuje pranie pieniędzy jako procesowanie (lub przetwarzanie) dochodów pochodzących z przestępstwa w celu ukrycia ich nielegalnego pochodzenia¹, a przez to wprowadzenie ich do legalnego obrotu.

3. Z kolei finansowanie terroryzmu, zgodnie z art. 165a k.k., to gromadzenie, przekazywanie lub oferowanie środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innego mienia ruchomego lub nieruchomości w zamiarze sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstw określonych w art. 120, 121, 136, 166, 167, 171, 252, 255a lub 259a k.k., które można określić jako zbliżone do działań o charakterze terrorystycznym. Za przestępstwa z tego katalogu grozi kara pozbawienia wolności od 2 do 12 lat.
4. Powyższe definicje determinują tym samym czynności prania pieniędzy i finansowania terroryzmu i będą miały istotne znaczenie dla samych instytucji obowiązanych, które zostały obarczone wymogami wynikającymi z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Będzie to zatem miało konsekwencje m.in. dla samego procesu oceny ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowania terroryzmu.
5. Ustawa, jak już wspomniano, określa także warunki wykonywania działalności gospodarczej przez niektóre instytucje obowiązane, nakładając dodatkowe ograniczenia związane nie tylko ze wspomnianą rejestracją, ale także posiadaniem stosownej wiedzy czy kompetencji. Nie ma bowiem wątpliwości, że nałożenie na pewne kategorie podmiotów obowiązków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu stanowi pewne ograniczenie w zakresie swobody działalności gospodarczej, choć uzasadnione bez wątpienia potrzebą zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa finansowego, jak również porządku publicznego.
6. Na dzień sporządzania niniejszego Komentarza ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu wraz z Kodeksem karnym oraz niewiązącymi aktami tzw. prawa miękkiego, jak rekomendacje czy wytyczne, kompleksowo określała zagadnienia związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, które mają istotne znaczenie dla stabilności systemu finansowego i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, ale także porządku publicznego. Podkreślenia wymaga jednak, że zagadnienia związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu podlegają nieustannym zmianom, również w kontekście rozwoju nowych technologii, jak technologia rozproszonego

¹ <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/> (dostęp: 19.07.2022 r.).

rejestrów czy łańcucha bloków, wykorzystania dużych zbiorów danych (*Big Data*) oraz zaawansowanej analityki danych, które z jednej strony mogą poprawiać efektywność i skuteczność działań zmierzających do eliminacji lub obniżenia ryzyka z zakresu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a z drugiej – mogą stanowić źródło potencjalnie wyższego ryzyka, jak np. w przypadku walut wirtualnych, które mogą służyć do realizacji tego procederu. Z tego względu istotne jest zwiększanie świadomości oraz budowanie zasobów pozwalających na lepszą realizację zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu zarówno po stronie instytucji obowiązanych, jak i organów odpowiedzialnych za nadzór nad realizacją obowiązków wynikających z ustawy.

7. Zauważyć należy, że sama ustawa jak i dyrektywa AML IV (wraz z jej kolejnymi zmianami) jako fundament wskazują istotną zasadę podejścia opartego na ryzyku, na co słusznie zwracają uwagę A. Górski i M. Królikowski², którą należy rozumieć jako „konieczność identyfikacji, zrozumienia i ograniczenia przez państwa członkowskie i Unię dotyczącego je ryzyka w zakresie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu” (motyw 23 preambuły dyrektywy AML IV). Zasada ma istotne przełożenie także na same instytucje obowiązane, które muszą dokonywać własnej oceny ryzyka występowania zagrożeń związanych z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, a także podejmować właściwe działania zmierzające do co najmniej ograniczenia konsekwencji ich wystąpienia. W całej ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu wielokrotnie znajdziemy odniesienia do tej zasady. Pamiętać jednocześnie należy, że wyrazem jej realizacji jest nie tylko stosowanie podwyższonych standardów (np. wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego), ale także mniej „dolegliwych”, jeżeli ryzyko prania pieniędzy zostało uznane za niższe. Oznacza to, że instytucje obowiązane powinny przykładąć szczególną wagę do tworzonych przez siebie rozwiązań o charakterze organizacyjno-technicznym, w tym polityk i procedur, aby możliwe było właściwe identyfikowanie ryzyka i reagowanie w sposób adekwatny do zagrożenia. Nieodpowiednie wdrożenie procesów z tym związanych może stanowić ryzyko dla instytucji obowiązanej, np. w związku z niewykryciem transakcji podlegającej zgłoszeniu, jak też może stanowić nieproporcjonalne ograniczenie dostępności do produktów i usług przez klientów danej instytucji obowiązanej.

Art. 2. [Instytucje obowiązane; definicje]

1. Instytucjami obowiązany są:

- 1) banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych, instytucje finansowe mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz oddziały instytucji finansowych niemających siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 2439 i 2447);

² A. Górski, M. Królikowski [w:] *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, red. M. Dyl, M. Królikowski, Warszawa 2021, art. 1.

- 2) spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, w rozumieniu ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1844, 2140 i 2447);
- 3) krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego, oddziały unijnych instytucji płatniczych, oddziały unijnych i zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego, małe instytucje płatnicze, biura usług płatniczych oraz agenci rozliczeniowi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1907, 1814 i 2140);
- 4) firmy inwestycyjne, banki powiernicze w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2021 r. poz. 328, 355, 680, 1505, 1595 i 2140) oraz oddziały zagranicznych firm inwestycyjnych w rozumieniu tej ustawy, prowadzące działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) zagraniczne osoby prawne prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską, w tym prowadzące taką działalność w formie oddziału, oraz towarowe domy maklerskie w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 170), a także spółki handlowe, o których mowa w art. 50a tej ustawy;
- 6) spółki prowadzące rynek regulowany – w zakresie, w jakim prowadzą platformę aukcyjną, o której mowa w art. 3 pkt 10a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;
- 7) fundusze inwestycyjne, alternatywne spółki inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, zarządzający ASI, oddziały spółek zarządzających oraz oddziały zarządzających z Unii Europejskiej znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w rozumieniu ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz. U. z 2021 r. poz. 605, 1595 i 2140);
- 8) zakłady ubezpieczeń wykonujące działalność, o której mowa w dziale I załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140 i 2328), w tym krajowe zakłady ubezpieczeń, główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń z siedzibą w państwie niebędącym państwem członkowskim oraz oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń mających siedzibę w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 9) pośrednicy ubezpieczeniowi wykonujący czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego w zakresie ubezpieczeń wymienionych w dziale I załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej oraz oddziały zagranicznych pośredników wykonujących takie czynności mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem agenta ubezpieczeniowego, który jest agentem ubezpieczeniowym wykonującym czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego na rzecz jednego zakładu ubezpieczeń

w zakresie tego samego działu zgodnie z załącznikiem do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej oraz nie pobiera od klienta składki ubezpieczeniowej ani od zakładu ubezpieczeń kwot należnych klientowi;

- 10) Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. oraz spółka, której Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. przekazał wykonywanie czynności z zakresu, o którym mowa w art. 48 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, w zakresie, w jakim prowadzą rachunki papierów wartościowych lub rachunki zbiorcze;
- 11) przedsiębiorcy prowadzący działalność kantorową w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 309), inni przedsiębiorcy świadczący usługę wymiany walut lub usługę pośrednictwa w wymianie walut, niebędący innymi instytucjami obowiązany, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych prowadzących taką działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 12) podmioty prowadzące działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług w zakresie:
 - a) wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi i środkami płatniczymi,
 - b) wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi,
 - c) pośrednictwa w wymianie, o której mowa w lit. a lub b,
 - d) prowadzenia rachunków, o których mowa w ust. 2 pkt 17 lit. e;
- 13) notariusze w zakresie czynności dokonywanych w formie aktu notarialnego, obejmujących:
 - a) przeniesienie własności wartości majątkowej, w tym sprzedaż, zamianę lub darowiznę ruchomości lub nieruchomości,
 - b) zawarcie umowy działu spadku, zniesienia współwłasności, dożywocia, renty w zamian za przeniesienie własności nieruchomości oraz o podział majątku wspólnego,
 - c) przeniesienie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, prawa użytkowania wieczystego oraz ekspektatywy odrębnej własności lokalu,
 - d) wniesienie wkładu niepieniężnego po założeniu spółki,
 - e) zawarcie umowy dokumentującej wniesienie lub podwyższenie wkładów do spółki albo wniesienie lub podwyższenie kapitału zakładowego,
 - f) przekształcenie lub połączenie spółek,
 - g) zbycie przedsiębiorstwa,
 - h) zbycie udziałów w spółce;
- 13a) notariusze w zakresie czynności, o których mowa w art. 79 pkt 6a ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1192 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1177);
- 14) adwokaci, radcowie prawni, prawnicy zagraniczni, doradcy podatkowi w zakresie, w jakim świadczą na rzecz klienta pomoc prawną lub czynności doradztwa podatkowego dotyczące:

- a) kupna lub sprzedaży nieruchomości, przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa,
 - b) zarządzania środkami pieniężnymi, instrumentami finansowymi lub innymi aktywami klienta,
 - c) zawierania umowy o prowadzenie rachunku bankowego, rachunku papierów wartościowych lub wykonywania czynności związanych z prowadzeniem tych rachunków,
 - d) wnoszenia wkładu do spółki kapitałowej lub podwyższenia kapitału zakładowego spółki kapitałowej,
 - e) tworzenia, prowadzenia działalności lub zarządzania spółkami kapitałowymi lub trustami
 - z wyjątkiem radców prawnych oraz prawników zagranicznych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy lub służby w urzędach obsługujących organy administracji publicznej, innych państwowych lub samorządowych jednostkach organizacyjnych oraz w podmiotach innych niż spółki, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 2052), oraz doradców podatkowych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy w podmiotach innych niż te, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 2117);
- 15) doradcy podatkowi w zakresie czynności doradztwa podatkowego innych niż wymienione w pkt 14 oraz biegli rewidenci;
- 15a) przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162 i 2105 oraz z 2022 r. poz. 24), których podstawową działalnością gospodarczą jest świadczenie usług polegających na sporządzaniu deklaracji, prowadzeniu ksiąg podatkowych, udzielaniu porad, opinii lub wyjaśnień z zakresu przepisów prawa podatkowego lub celnego, niebędący innymi instytucjami obowiązаныmi;
- 16) przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, niebędący innymi instytucjami obowiązаныmi, świadczący usługi polegające na:
- a) tworzeniu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
 - b) pełnieniu funkcji członka zarządu lub umożliwianiu innej osobie pełnienia tej funkcji lub podobnej funkcji w osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
 - c) zapewnianiu siedziby, adresu prowadzenia działalności lub adresu korespondencyjnego oraz innych pokrewnych usług osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
 - d) działaniu lub umożliwieniu innej osobie działania jako powiernik trustu, który powstał w drodze czynności prawnej,
 - e) działaniu lub umożliwieniu innej osobie działania jako osoba wykonująca prawa z akcji lub udziałów na rzecz podmiotu innego niż spółka notowana

- na rynku regulowanym podlegającym wymogom dotyczącym ujawniania informacji zgodnie z prawem Unii Europejskiej lub podlegająca równoważnym standardom międzynarodowym;
- 17) podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych;
 - 18) pośrednicy w obrocie nieruchomościami w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899), z wyłączeniem czynności pośrednictwa w obrocie nieruchomościami zmierzających do zawarcia umowy najmu lub dzierżawy nieruchomości lub ich części, w której miesięczny czynsz został określony w wysokości mniejszej niż równowartość 10 000 euro;
 - 19) operatorzy pocztowi w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1041 i 2320);
 - 20) podmioty prowadzące działalność w zakresie gier losowych, zakładów wzajemnych, gier w karty i gier na automatach w rozumieniu ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2094 oraz z 2021 r. poz. 802 i 815);
 - 21) fundacje ustanowione na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2167) w zakresie, w jakim przyjmują lub dokonują płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, bez względu na to, czy płatność jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
 - 22) stowarzyszenia posiadające osobowość prawną, utworzone na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261), w zakresie, w jakim przyjmują lub dokonują płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, bez względu na to, czy płatność jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
 - 23) przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców w zakresie, w jakim przyjmują lub dokonują płatności za towary w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
 - 24) przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców w zakresie, w jakim prowadzą działalność polegającą na udostępnianiu skrytek sejfowych, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych prowadzące taką działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 24a) przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców prowadzący działalność polegającą na:
 - a) obrocie lub pośrednictwie w obrocie dziełami sztuki, przedmiotami kolekcjonerskimi oraz antykami w rozumieniu art. 120 ust. 1 pkt 1–3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2021 r. poz. 685, z późn. zm.), w tym gdy działalność taka jest prowadzona:

- w galeriach sztuki lub domach aukcyjnych lub
 - z wykorzystaniem wolnego portu rozumianego jako strefa lub pomieszczenie, w których towary są traktowane jako nieznajdujące się na obszarze celnym państw członkowskich lub państw trzecich, w tym z wykorzystaniem wolnego obszaru celnego,
- b) przechowywaniu dzieł sztuki, przedmiotów kolekcjonerskich oraz antyków w rozumieniu art. 120 ust. 1 pkt 1–3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, gdy działalność taka jest prowadzona z wykorzystaniem wolnego portu, o którym mowa w lit. a tiret drugie
- w zakresie transakcji o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
- 25) instytucje pożyczkowe w rozumieniu ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2022 r. poz. 246).

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) beneficjencie rzeczywistym – rozumie się przez to każdą osobę fizyczną sprawującą bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad klientem poprzez posiadane uprawnienia, które wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiające wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez klienta, lub każdą osobę fizyczną, w imieniu której są nawiązywane stosunki gospodarcze lub jest przeprowadzana transakcja okazjonalna, w tym:

a) w przypadku osoby prawnej innej niż spółka, której papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym podlegającym wymogom ujawniania informacji wynikającym z przepisów prawa Unii Europejskiej lub odpowiadających im przepisów prawa państwa trzeciego:

- osobę fizyczną będącą udziałowcem lub akcjonariuszem, której przysługuje prawo własności więcej niż 25% ogólnej liczby udziałów lub akcji tej osoby prawnej,
- osobę fizyczną dysponującą więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, także jako zastawnik albo użytkownik, lub na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu,
- osobę fizyczną sprawującą kontrolę nad osobą prawną lub osobami prawnymi, którym łącznie przysługuje prawo własności więcej niż 25% ogólnej liczby udziałów lub akcji lub które łącznie dysponują więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, także jako zastawnik albo użytkownik, lub na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu,
- osobę fizyczną sprawującą kontrolę nad osobą prawną poprzez posiadanie uprawnień, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 37 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217, 2105 i 2106), lub

- osobę fizyczną zajmującą wyższe stanowisko kierownicze w przypadku udokumentowanego braku możliwości ustalenia lub wątpliwości co do tożsamości osób fizycznych określonych w tiret pierwszym–czwartym oraz w przypadku niestwierdzenia podejrzeń prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu,
 - b) w przypadku trustu:
 - założyciela,
 - powiernika,
 - nadzorcę, jeżeli został ustanowiony,
 - beneficjenta lub – w przypadku gdy osoby fizyczne czerpiące korzyści z danego trustu nie zostały jeszcze określone – grupę osób, w których głównym interesie powstał lub działa trust,
 - inną osobę sprawującą kontrolę nad trustem,
 - inną osobę fizyczną posiadającą uprawnienia lub wykonującą obowiązki równoważne z określonymi w tiret pierwszym–piątym,
 - c) w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, wobec której nie stwierdzono przesłanek lub okoliczności mogących wskazywać na fakt sprawowania kontroli nad nią przez inną osobę fizyczną lub osoby fizyczne, przyjmuje się, że taka osoba fizyczna jest jednocześnie beneficjentem rzeczywistym;
- 2) blokadzie rachunku – rozumie się przez to czasowe uniemożliwienie korzystania i dysponowania ze wszystkich lub części wartości majątkowych gromadzonych na rachunku, w tym również przez instytucję obowiązaną;
 - 3) członkach rodziny osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne – rozumie się przez to:
 - a) małżonka lub osobę pozostającą we wspólnym pożyciu z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne,
 - b) dziecko osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne i jego małżonka lub osoby pozostającej we wspólnym pożyciu,
 - c) rodziców osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne;
 - 4) dyrektywie 2015/849 – rozumie się przez to dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającą rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz. Urz. UE L 141 z 05.06.2015, str. 73);
 - 5) europejskich urzędach nadzoru – rozumie się przez to Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych oraz Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych;
 - 6) finansowaniu terroryzmu – rozumie się przez to czyn określony w art. 165a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2021 r. poz. 2345 i 2447);

- 7) grupie – rozumie się przez to jednostkę dominującą wraz z jej jednostkami zależnymi oraz podmiotami, w których jednostki te posiadają udziały, oraz jednostkami powiązаныmi ze sobą jednym ze związków, o których mowa w przepisach państw członkowskich wydanych na podstawie art. 22 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz. Urz. UE L 182 z 29.06.2013, str. 19, z późn. zm.);
- 8) jednostkach współpracujących – rozumie się przez to organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Narodowy Bank Polski (NBP), Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) i Najwyższą Izbę Kontroli (NIK);
- 9) kadrze kierowniczej wyższego szczebla – rozumie się przez to członka zarządu, dyrektora lub pracownika instytucji obowiązanej posiadającego wiedzę z zakresu ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanego z działalnością instytucji obowiązanej oraz podejmującego decyzje mające wpływ na to ryzyko;
- 10) kliencie – rozumie się przez to osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której instytucja obowiązana świadczy usługi lub dla której wykonuje czynności wchodzące w zakres prowadzonej przez nią działalności zawodowej, w tym z którą instytucja obowiązana nawiązuje stosunki gospodarcze, lub na zlecenie której przeprowadza transakcję okazjonalną, przy czym w przypadku umowy ubezpieczenia przez klienta instytucji obowiązanej rozumie się ubezpieczającego, a w przypadku umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy, o której mowa w art. 300³² i art. 328² ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 2052), przez klienta instytucji obowiązanej rozumie się wyłącznie akcjonariusza, zastawnika lub użytkownika akcji podlegającego wpisowi do tego rejestru w związku z transakcją stanowiącą podstawę dokonania wpisu;
- 11) osobach zajmujących eksponowane stanowiska polityczne – rozumie się przez to, z wyłączeniem grup stanowisk średniego i niższego szczebla, osoby zajmujące znaczące stanowiska publiczne lub pełniące znaczące funkcje publiczne, w tym:
 - a) szefów państw, szefów rządów, ministrów, wiceministrów oraz sekretarzy stanu,
 - b) członków parlamentu lub podobnych organów ustawodawczych,
 - c) członków organów zarządzających partii politycznych,
 - d) członków sądów najwyższych, trybunałów konstytucyjnych oraz innych organów sądowych wysokiego szczebla, których decyzje nie podlegają skarżeniu, z wyjątkiem trybów nadzwyczajnych,
 - e) członków trybunałów obrachunkowych lub zarządów banków centralnych,

- f) ambasadorów, *chargés d'affaires* oraz wyższych oficerów sił zbrojnych,
 - g) członków organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych przedsiębiorstw państwowych, spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których ponad połowa akcji albo udziałów należy do Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych,
 - h) dyrektorów, zastępców dyrektorów oraz członków organów organizacji międzynarodowych lub osoby pełniące równoważne funkcje w tych organizacjach,
 - i) dyrektorów generalnych w urzędach naczelnych i centralnych organów państwowych oraz dyrektorów generalnych urzędów wojewódzkich,
 - j) inne osoby zajmujące stanowiska publiczne lub pełniące funkcje publiczne w organach państwa lub centralnych organach administracji rządowej;
- 12) osobach znanych jako bliscy współpracownicy osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne – rozumie się przez to:
- a) osoby fizyczne będące beneficjentami rzeczywistymi osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub trustów wspólnie z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne lub utrzymujące z taką osobą inne bliskie stosunki związane z prowadzoną działalnością gospodarczą,
 - b) osoby fizyczne będące jedynym beneficjentem rzeczywistym osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub trustu, o których wiadomo, że zostały utworzone w celu uzyskania faktycznej korzyści przez osobę zajmującą eksponowane stanowisko polityczne;
- 12a) państwie członkowskim – rozumie się przez to państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- 13) państwie trzecim wysokiego ryzyka – rozumie się przez to państwo identyfikowane na podstawie informacji pochodzących z wiarygodnych źródeł, w tym raportów z ewaluacji krajowych systemów przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu przeprowadzanych przez Grupę Specjalną do spraw Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) oraz organy lub organizacje z nią powiązane, jako nieposiadające skutecznego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu lub posiadające znaczące braki w systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, w szczególności państwo trzecie zidentyfikowane przez Komisję Europejską w akcie delegowanym przyjętym na podstawie art. 9 dyrektywy 2015/849;
- 14) praniu pieniędzy – rozumie się przez to czyn określony w art. 299 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny;
- 15) przeprowadzaniu transakcji – rozumie się przez to wykonanie przez instytucję obowiązaną dyspozycji lub zlecenia wydanych przez klienta lub osobę działającą w jego imieniu;
- 16) przetwarzaniu informacji – rozumie się przez to każdą operację wykonywaną na informacjach, w szczególności ich uzyskiwanie, gromadzenie,

utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te operacje, które wykonuje się w systemach informatycznych;

17) rachunku – rozumie się przez to:

- a) rachunek płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych,
- b) rachunek bankowy i rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej niebędące rachunkami płatniczymi,
- c) rachunek papierów wartościowych i rachunek zbiorczy oraz służący do ich obsługi rachunek pieniężny, w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi,
- d) rejestr uczestników funduszu lub ewidencję uczestników funduszu inwestycyjnego zamkniętego,
- e) prowadzony w formie elektronicznej zbiór danych identyfikacyjnych zapewniających osobom uprawnionym możliwość korzystania z jednostek walut wirtualnych, w tym przeprowadzania transakcji ich wymiany,
- f) rachunek derywatów w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;

18) relacjach korespondenckich – rozumie się przez to:

- a) świadczenie usług bankowych przez jeden bank jako korespondenta na rzecz innego banku jako respondententa,
- b) relacje między instytucjami kredytowymi, instytucjami finansowymi, w tym relacje, w ramach których są świadczone podobne usługi przez instytucję będącą korespondentem na rzecz instytucji będącej respondentem, oraz relacje, które zostały ustanowione na potrzeby transakcji dotyczących papierów wartościowych lub na potrzeby transferów środków pieniężnych;

19) rozporządzeniu 2015/847 – rozumie się przez to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006 (Dz. Urz. UE L 141 z 05.06.2015, str. 1);

19a) rozporządzeniu 910/2014 – rozumie się przez to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014, str. 73);

20) stosunkach gospodarczych – rozumie się przez to stosunki instytucji obowiązanej z klientem związane z działalnością zawodową instytucji obowiązanej, które w chwili ich nawiązywania wykazują cechę trwałości;

21) transakcji – rozumie się przez to czynność prawną lub faktyczną, na podstawie której dokonuje się przeniesienia własności lub posiadania wartości majątkowych, lub czynność prawną lub faktyczną dokonywaną w celu przeniesienia własności lub posiadania wartości majątkowych;

- 22) transakcji okazjonalnej – rozumie się przez to transakcję, która nie jest przeprowadzana w ramach stosunków gospodarczych;
- 23) transferze środków pieniężnych – rozumie się przez to transfer środków pieniężnych w rozumieniu rozporządzenia 2015/847;
- 24) truście (trust) – rozumie się przez to regulowany przepisami prawa obcego stosunek prawny wynikający ze zdarzenia prawnego, umowy lub porozumienia, w tym zespołu takich zdarzeń lub czynności prawnych, na podstawie którego dokonuje się przeniesienia własności lub posiadania wartości majątkowych na powiernika w celu sprawowania zarządu powierniczego oraz udostępniania tych wartości beneficjentom tego stosunku;
- 25) umowie ubezpieczenia – rozumie się przez to umowę, o której mowa w dziale I załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej;
- 26) walucie wirtualnej – rozumie się przez to cyfrowe odwzorowanie wartości, które nie jest:
 - a) prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez NBP, zagraniczne banki centralne lub inne organy administracji publicznej,
 - b) międzynarodową jednostką rozrachunkową ustanawianą przez organizację międzynarodową i akceptowaną przez poszczególne kraje należące do tej organizacji lub z nią współpracujące,
 - c) pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych,
 - d) instrumentem finansowym w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi,
 - e) wekslem lub czekiem
– oraz jest wymienialne w obrocie gospodarczym na prawne środki płatnicze i akceptowane jako środek wymiany, a także może być elektronicznie przechowywane lub przeniesione albo może być przedmiotem handlu elektronicznego;
- 27) wartościach majątkowych – rozumie się przez to prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, środki płatnicze, instrumenty finansowe w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, inne papiery wartościowe, wartości dewizowe oraz waluty wirtualne;
- 28) wstrzymaniu transakcji – rozumie się przez to czasowe ograniczenie korzystania i dysponowania wartościami majątkowymi polegające na uniemożliwieniu przeprowadzenia przez instytucję obowiązującą określonej transakcji lub większej liczby określonych transakcji.

1. **Uwagi ogólne.** Artykuł 2 odgrywa bardzo istotną rolę w całym akcie prawnym, bowiem określa, które podmioty posiadają status instytucji obowiązanej, a więc podlegają wymogom i ograniczeniom wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Katalog instytucji obowiązanych podlega nieustannie zmianom, co jest konsekwencją powstawania nowych podmiotów czy szerzej – obszarów, których działalność

może być związana z szeroko rozumianym ryzykiem w zakresie objętym ustawą. Przykładem instytucji obowiązanych, które zostały niejako „wciągnięte” na listę w związku z rozwojem rynku kryptoaktywów, w szczególności kryptowalut, jak bitcoin czy tether.

Warto w tym miejscu zauważyć, że katalog instytucji obowiązanych w ramach ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu jest oczywiście w znaczącej mierze kształtowany przez przepisy dyrektywy AML IV i jej kolejne iteracje, ale także przez standardy i rekomendacje FATF i innych organizacji oraz instytucji międzynarodowych zaangażowanych w kwestie związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, jak np. Bank Rozrachunków Międzynarodowych czy Bank Światowy. Działania tych podmiotów najczęściej stanowią swoisty asumpt dla prawodawców, w tym unijnych, do dokonania rewizji obowiązujących przepisów i ewentualnej zmiany mogącej dotyczyć także katalogu instytucji obowiązanych³.

Konsekwencją wskazania konkretnego podmiotu jako instytucji obowiązanej jest nie tylko konieczność stosowania wymogów określonych w przepisach ustawy, m.in. w odniesieniu do stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, ale także ewentualna odpowiedzialność na gruncie przepisów o karach administracyjnych, które zostały przewidziane w art. 147–155 u.p.p.p. Wśród wspomnianych wymogów znajdują się także takie, które mogą narzucać instytucjom obowiązanim wprowadzanie odpowiednich rozwiązań o charakterze organizacyjnym i technicznym, np. tworzenie odpowiednich procedur i polityk czy zmiany struktury organizacyjnej.

Katalog instytucji obowiązanych określony w art. 2 jest szeroki, jednakże podkreślić należy, że jest on katalogiem zamkniętym, a więc jedynie podmioty określone w tym przepisie są obowiązane do stosowania przepisów ustawy. W praktyce mogą pojawić się jednak wątpliwości dotyczące tego, czy możliwe jest przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym również „kaskadowe” odesłania występujące w komentowanej ustawie (m.in. w odniesieniu do pojęcia instytucji finansowej) pozwalają na przyjęcie katalogu szerszego, niż wynikałoby to z literalnego brzmienia przepisów. Zagadnienie to zostanie poruszone w dalszej części komentarza dotyczącej instytucji obowiązanych i ma istotne znaczenie dla stosowania przepisów przez wybrane podmioty.

Dodatkowo w art. 2 ust. 2 ustawodawca określił zestaw pojęć ustawowych, które wykorzystywane są w całej ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

³ Warto zwrócić uwagę, że FATF od kilku lat jest niezwykle aktywny na polu zastosowania nowych technologii w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu, czego rezultatem są liczne standardy i rekomendacje, np. w odniesieniu do podejścia opartego o ryzyko do tzw. VASPs (Virtual Assets Service Providers) będących podmiotami „obracającymi” aktywami cyfrowymi, w tym kryptowalutami. Rekomendacje dostępne pod tym adresem: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf> (dostęp: 25.05.2022 r.).

- 2. Podmioty zdefiniowane w Prawie bankowym.** Jako pierwsze instytucje obowiązane ustawodawca wskazał w art. 2 ust. 1 pkt 1 u.p.p.p. banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych, instytucje finansowe mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz oddziały instytucji finansowych niemających siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w rozumieniu Prawa bankowego. Podmioty te ze względu na rolę, jaką pełnią w systemie finansowym, m.in. w zakresie realizacji transakcji, otwierania rachunków płatniczych czy pełnienia funkcji banków korespondentów, muszą być objęte specyficznymi wymogami w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Nadmienić należy, że również Prawo bankowe w niektórych przepisach odwołuje się do obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, m.in. w kontekście możliwości przetwarzania danych osobowych (art. 106e) czy udostępnienia informacji stanowiących tajemnicę bankową (art. 104).

Wskazane wyżej podmioty zostały zdefiniowane w art. 4 pr. bank., aczkolwiek należy także zwrócić uwagę na dwa inne przepisy, które mogą mieć w tym kontekście znaczenie, tj. art. 2 i 3. Artykuł 2 pr. bank. wskazuje, że: „Bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw [zgodnie z art. 12 pr. bank. banki mogą być tworzone jako banki państwowe, banki spółdzielcze lub banki w formie spółek akcyjnych – przyp. aut.], działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym”. Przepis ten wskazuje więc na pewien wyjątkowy status banku jako instytucji zaufania społecznego, który jest uprawniony do dokonywania czynności bankowych określonych w art. 5 pr. bank. (niekiedy czynności określone w art. 6 pr. bank. kwalifikuje się jako takie czynności). W konsekwencji, zgodnie z art. 3 pr. bank., wprowadzono w przedmiotowej ustawie pewne ograniczenia w zakresie możliwości używania wyrazów „bank” oraz „kasa”. Zgodnie z treścią tego przepisu: „Wyrazy «bank» i «kasa» mogą być używane w nazwie oraz do określenia działalności lub reklamy wyłącznie banku w rozumieniu art. 2 (...)”. Jednocześnie wprowadzono pewne wyłączenia, jednak nie mają one większego znaczenia dla analizowanego zagadnienia.

Przechodząc na grunt właściwej definicji wynikającej z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zacząć należy od przybliżenia pojęć banku krajowego oraz banku zagranicznego. W tym zakresie art. 4 ust. 1 pkt 1 pr. bank. wskazuje jedynie, że bankiem krajowym jest bank mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zaś bank zagraniczny to bank mający siedzibę na terytorium państwa trzeciego, czyli państwa niebędącego państwem członkowskim. Jest to o tyle istotne, że instytucjami obowiązanyymi w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu nie będą wprowadzicie banki zagraniczne, ale ich oddziały mające siedzibę na terytorium RP już tak.

Wracając jednak do zagadnienia banku krajowego, należy podkreślić, że ustawodawca dość szeroko określił to pojęcie, przez co określenie „instytucja obowiązana” obejmuje nie tylko banki komercyjne, ale także państwowe (oddzielną kategorię stanowią banki spółdzielcze), takie jak Bank Gospodarstwa Krajowego.

Oddział banku zagranicznego został zdefiniowany w art. 4 ust. 1 pkt 20 pr. bank. jako jednostka organizacyjna banku zagranicznego wykonująca w jego imieniu i na jego rzecz wszystkie lub niektóre czynności wynikające z zezwolenia udzielonego bankowi krajowemu, przy czym wszystkie jednostki organizacyjne danego banku zagranicznego odpowiadające powyższym cechom, utworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uważa się za jeden oddział. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego prowadzi stosowne zestawienie takich podmiotów, które jest dostępne na stronie internetowej Urzędu⁴. Zazwyczaj oddziały banków zagranicznych prowadzą ograniczoną działalność względem zakresu zezwolenia udzielonego przez organy nadzorcze państwa macierzystego, a także podlegają stosownej procedurze notyfikacyjnej wynikającej z przepisów unijnych.

Kolejnym podmiotem, który został objęty przepisami ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, jest oddział instytucji kredytowej mającej siedzibę na terytorium RP, który art. 4 ust. 1 pkt 18 pr. bank. określa jako oddział, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 17 rozporządzenia CRR (Capital Requirements Regulation), niebędący oddziałem banku krajowego ani oddziałem banku zagranicznego. W pierwszej kolejności należy więc określić, czym jest sama instytucja kredytowa. Ta została zdefiniowana w art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia CRR jako przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od klientów oraz na udzielaniu kredytów na swój własny rachunek. Widać więc wyraźnie, że chodzi tutaj o podmioty, które prowadzą działalność, którą można określić mianem działalności bankowej.

Następną kategorię stanowią instytucje finansowe mające siedzibę na terytorium RP oraz oddziały instytucji finansowych niemających siedziby na terytorium RP i jest to bardzo pojemna kategoria podmiotów, która zarazem może stanowić też pewne problemy interpretacyjne. Instytucja finansowa została zdefiniowana w art. 4 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia CRR i jest nią przedsiębiorstwo inne niż instytucja (instytucja kredytowa lub firma inwestycyjna) i inne niż spółka holdingowa działająca wyłącznie w sektorze przemysłowym, którego podstawową działalnością jest nabywanie pakietów akcji lub wykonywanie co najmniej jednego spośród rodzajów działalności wymienionych w pkt 2–12 i 15 załącznika I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z 26.06.2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi, zmieniającej dyrektywę 2002/87/WE

⁴ https://www.knf.gov.pl/podmioty/Podmioty_sektora_bankowego/zestawienie_oddzialow_bankow_zagranicznych (dostęp: 25.05.2022 r.).

i uchylającej dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE⁵. Pojęcie to obejmuje finansowe spółki holdingowe, finansowe spółki holdingowe o działalności mieszanej, instytucje płatnicze w rozumieniu nieobowiązującej już dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.11.2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE⁶ i spółki zarządzania aktywami, nie obejmuje jednak ubezpieczeniowych spółek holdingowych i ubezpieczeniowych spółek holdingowych prowadzących działalność mieszaną. Katalog ten jest więc bardzo szeroki i obejmuje m.in. podmioty, które świadczą usługi w obszarze:

- 1) udzielania kredytów;
- 2) leasingu finansowego;
- 3) usług płatniczych;
- 4) emisji innych środków płatności i administrowanie nimi;
- 5) gwarancji i zobowiązań;
- 6) obrotu na własny rachunek lub na rachunek klienta dowolną z następujących pozycji:
 - a) instrumentami rynku pieniężnego (czekami, weksłami, certyfikatami depozytowymi itp.),
 - b) dewizami,
 - c) opcjami i terminowymi umowami na instrumenty finansowe typu *futures*,
 - d) instrumentami stopy procentowej i wymiany walutowej,
 - e) zbywalnymi papierami wartościowymi;
- 7) uczestniczenia w emisji papierów wartościowych i świadczenia usług związanych z taką emisją;
- 8) doradztwa dla przedsiębiorstw gospodarczych w zakresie struktury kapitałowej, strategii przemysłowej i kwestii z nimi związanych, jak również doradztwa i usług dotyczących łączenia się oraz nabywania przedsiębiorstw gospodarczych;
- 9) pośrednictwa na rynku pieniężnym;
- 10) zarządzania portfelem i doradztwa inwestycyjnego;
- 11) przechowywania papierów wartościowych i administrowania nimi;
- 12) emisji pieniądza elektronicznego.

W praktyce katalog ten jest jednak znacznie szerszy, co powoduje, że zakresem podmiotowym ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu mogą być objęte podmioty o zróżnicowanym charakterze. Podkreślenia przy tym wymaga, że komentowana ustawa stanowi tutaj zarówno o instytucjach finansowych z siedzibą na terytorium RP, jak i oddziałach instytucji finansowych z siedzibą poza tym terytorium. Tak szerokie określenie kręgu instytucji obowiązanych może być przyczyną wątpliwości interpretacyjnych.

⁵ Dz.Urz. UE L 176, s. 338, ze zm., tzw. dyrektywa CRD IV (Capital Requirements Directive IV).

⁶ Dz.Urz. UE L 319, s. 1, ze zm., tzw. dyrektywa PSD (Payment Services Directive).

Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, która uchylila dyrektywę 2007/64/WE, wprowadzono do unijnego porządku prawnego usługę dostępu do informacji o rachunku (*account information service*), którą zdefiniowano jako usługę online polegającą na dostarczaniu skonsolidowanych informacji na temat co najmniej jednego rachunku płatniczego posiadanego przez danego użytkownika usług płatniczych u innego dostawcy usług płatniczych albo u więcej niż jednego dostawcy usług płatniczych (zob. art. 4 pkt 16 dyrektywy PSD2).

Do krajowego porządku prawnego wprowadzono w związku z tym kolejną usługę dostępu do informacji o rachunku (art. 3 ust. 1 pkt 8 u.u.p.), którą może wykonywać szeroki katalog podmiotów, jak np. krajowe instytucje płatnicze czy banki. Jednocześnie jednak ustawodawca zdecydował o rozszerzeniu katalogu dostawców usług płatniczych o dostawców świadczących wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku (art. 117a i n. u.u.p.). Na tym gruncie pojawiły się wątpliwości, czy taki podmiot na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu może być kwalifikowany jako instytucja obowiązana.

Jest to konsekwencja konstrukcji art. 2 ust. 1 pkt 3 u.u.p.p., który wskazuje, że instytucjami obowiązany są krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego, oddziały unijnych instytucji płatniczych, oddziały unijnych i zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego, małe instytucje płatnicze, biura usług płatniczych oraz agenci rozliczeniowi. Nie wskazuje on w katalogu takiego podmiotu jak dostawca świadczący wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku, w związku z czym pojawiły się wątpliwości, czy można w ogóle wymagać od takiego dostawcy konieczności spełnienia wymogów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Zagadnienie to nie było przedmiotem interpretacji – przynajmniej bezpośrednio – dokonywanej przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej czy Komisję Nadzoru Finansowego (jako organu nadzoru nad dostawcami usług płatniczych), jednakże Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (European Banking Authority – EBA) wraz z Komisją Europejską odniosły się do tej kwestii w jednym z wyjaśnień do dyrektywy PSD2⁷, wskazując, że choć w ogóle dostawcy usługi dostępu do informacji o rachunku (pojęcie szersze względem dostawców świadczących wyłącznie usługę dostępu do informacji rachunku) nie zostali wskazani wprost w dyrektywie AML IV, to jednak kwalifikacja tych podmiotów jako instytucji obowiązanych wynika z wykładni przepisów dotyczących pojęcia instytucji finansowych, gdzie wskazano, że pojęciem tym obejmuje się także dostawców usług płatniczych świadczących jakkolwiek z usług określonych w załączniku I do dyrektywy PSD2 (usługa taka znajduje się w pkt 8 załącznika I). Jednocześnie takie podmioty zostały zwolnione z obowiązku przekazywania procedur i polityk AML, jak również organy właściwe

⁷ https://www.eba.europa.eu/single-rule-book-qa/-/qna/view/publicId/2019_4712 (dostęp: 27.05.2022 r.).

na etapie rejestracji lub udzielenia zezwolenia nie mogą żądać przekazania takich informacji. Europejski Urząd Nadzoru Bankowego wskazał także, że ze względu na konstrukcję usługi takie podmioty mogą stosować uproszczone środki bezpieczeństwa finansowego.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na rozszerzającą wykładnię przepisów o instytucjach obowiązanych. Wspomniany już art. 2 ust. 1 pkt 3 u.p.p.p. wskazuje na zamknięty katalog dostawców świadczących usługi płatnicze, nie wymieniając jednocześnie dostawcy świadczącego „wyłącznie” tego typu usługę, co oznacza, że intencją ustawodawcy nie było objęcie innych podmiotów skatalogowanych w ustawie o usługach płatniczych, a interpretacja zakładająca, że również podmioty określone jako instytucje finansowe w rozumieniu rozporządzenia CRR mogą być dostawcami usług płatniczych wykraczających poza katalog określony w art. 2 ust. 1 pkt 3 u.p.p.p., wydaje się błędna lub co najmniej wątpliwa⁸.

Przemawiają za tym przede wszystkim względy wykładni zawężającej, która w tym przypadku rozstrzygałaby na korzyść teorii zakładającej, że katalog instytucji obowiązanych powinien być określony wyraźnie w przepisie, a poszukiwanie kolejnych podmiotów, które mogłyby być objęte art. 2, wydaje się zbyt szeroką interpretacją. Dodatkowo ustawodawca wyraźnie oddzielił podmioty określone w ustawie o usługach płatniczych i inne podmioty, które objęte są odrębnymi aktami prawnym, w tym Prawem bankowym. Sugerowałoby to, że podmioty posiadające status dostawcy świadczącego wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku nie są objęte ustawą o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, a jeżeli taka byłaby intencja ustawodawcy, to powinien on dokonać stosownej zmiany.

Argumentem przemawiającym za nieobejmowaniem tych podmiotów dodatkowymi obowiązkami jest też sama konstrukcja usługi dostępu do informacji o rachunku, która nie zakłada wejścia przez ten podmiot w posiadanie środków pieniężnych czy też umożliwienia dokonania transferu środków. Ze swej istoty jest to usługa pozwalająca użytkownikowi jedynie na zapoznanie się z ograniczonym zakresem danych z rachunku płatniczego. Zasadne wydaje się więc pytanie o to, jaki jest sens nakładania na podmioty wykonujące tego typu czynności trudnych lub niemożliwych do zrealizowania obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu⁹. Argumentem, który przemawiałby za objęciem jednak takich podmiotów powyższymi obowiązkami, mogłoby być przyjęcie, że samo wejście w posiadanie informacji o rachunkach mogłoby przynajmniej pośrednio stanowić jeden z etapów prania pieniędzy. Realnym problemem, który tutaj występuje, jest określenie, w jaki sposób podmioty świadczące usługę dostępu do informacji

⁸ Podobnie W. Kapica [w:] *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, red. W. Kapica, Warszawa 2020, art. 2.

⁹ Podobny wniosek można przyjąć po lekturze scenariuszy opracowanych przez GIIF na potrzeby Krajowej Oceny Ryzyka Prania Pieniędzy i Finansowania Terroryzmu, które nie zawierają analogicznych przypadków. Scenariusze są dostępne pod adresem: <https://www.gov.pl/web/finanse/krajowa-ocena-ryzyka-prania-pieniedzy-oraz-finansowania-terroryzmu> (dostęp: 27.05.2022 r.).

miałyby realizować wybrane obowiązki, np. w zakresie monitorowania „transakcji”, i czy rzeczywiście żądanie udostępnienia informacji stanowi taką „transakcję”. W tym zakresie pomocne okazałyby się wytyczne organów, w tym KNF oraz GIIF.

3. **Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa.** Kolejną kategorię instytucji obowiązanych stanowią spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (dalej: kasy) oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa. Podmioty te podlegają odrębnej ustawie z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych¹⁰. Zgodnie z jej art. 2 kasa jest spółdzielnią w rozumieniu ustawy z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze¹¹, której celem jest przede wszystkim gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz wykonywanie dystrybucji ubezpieczeń na zasadach określonych w ustawie z 15.12.2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń¹². Ustawa regulująca działalność kas umożliwia im także – po uzyskaniu stosownego zezwolenia – pośredniczyć w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Z kolei Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa jest specyficznym podmiotem, bowiem zgodnie z art. 41 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych jest ona spółdzielnią osób prawnych, która zrzesza kasy. Członkami Kasy Krajowej mogą być wyłącznie kasy, a jej celem jest zapewnienie stabilności finansowej kas, a w szczególności udzielanie im wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego oraz sprawowanie kontroli nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami prawa. Kasa posiada specyficzne kompetencje, jak również ograniczenia wynikające zarówno z ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, jak i Prawa spółdzielczego.

Warto w tym miejscu zauważyć, że również w samej ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych znajdują się przepisy odnoszące się do obowiązków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, choć przepisy te odnoszą się raczej do uprawnień kontrolnych w zakresie wypełniania stosownych obowiązków przez kasy.

4. **Podmioty określone w ustawie o usługach płatniczych.** Podmioty określone w art. 2 ust. 1 pkt 3 u.p.p.p. można zaliczyć do szerszej kategorii podmiotów będących dostawcami usług płatniczych w rozumieniu art. 4 ust. 2 u.u.p., choć – jak zwrócono uwagę

¹⁰ Dz.U. z 2022 r. poz. 924 ze zm.

¹¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.

¹² Dz.U. z 2022 r. poz. 905.

w komentarzu do „instytucji finansowych” – katalog tych podmiotów określony w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu jest węższy niż ten w ustawie o usługach płatniczych.

Do podmiotów tych zalicza się:

- 1) krajowe instytucje płatnicze;
- 2) krajowe instytucje pieniądza elektronicznego;
- 3) oddziały unijnych instytucji płatniczych;
- 4) oddziały unijnych i zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego;
- 5) małe instytucje płatnicze;
- 6) biura usług płatniczych;
- 7) agentów rozliczeniowych.

Działalność tych podmiotów, w tym warunki uzyskania zezwolenia lub rejestracji, określają przepisy ustawy o usługach płatniczych, które to przepisy wskazują także na dodatkowe obowiązki w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, np. konieczność posiadania stosownych polityk i procedur. Przykładem jest art. 64a u.u.p., który określa, co składa się na system zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej dla krajowych instytucji płatniczych. W przepisie wskazano, że elementem tego systemu jest m.in. posiadanie rozwiązań w zakresie kontroli wewnętrznej obejmującej badanie zgodności działalności instytucji z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że dostawcy usług płatniczych na etapie rejestracji, a także w toku regularnych lub doraźnych kontroli prowadzonych przez Urząd KNF, mogą podlegać weryfikacji pod kątem stosowanych przez nich procedur w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Istotne jest przy tym zastrzeżenie, że wyżej wskazane podmioty mogą podejmować działalność określoną w art. 3 ust. 1 u.u.p., a więc poziom ryzyka związany z konkretnymi usługami może być zróżnicowany. Jest to istotna kwestia z perspektywy oceny ryzyk prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, szczególnie że niektóre usługi, jak np. inicjowanie transakcji płatniczej czy dostęp do informacji o rachunku, uniemożliwiają podmiotowi je wykonującemu wejście w posiadanie środków, choć nie eliminuje samego ryzyka, o którym mowa powyżej.

Na marginesie należy wskazać, że również dostawcy usług płatniczych mogą podlegać szczególnym wymogom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu w kontekście otwierania przez nich rachunków płatniczych (bankowych) i współpracy z bankami. W 2020 r. Urząd KNF opublikował swoje stanowisko¹³ dotyczące stosowania kwestionariusza ankietowego przez banki wobec instytucji sektora usług

¹³ https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Stanowisko_UKNF_ws_kwestionariusza_dot_instytucji_sektora_uslug_platniczych_69891.pdf (dostęp: 30.05.2022 r.).

płatniczych, w którym wskazał na przykładowy zakres informacji¹⁴, które banki rozpoczynające lub kontynuujące współpracę z podmiotami z sektora usług płatniczych powinny pozyskać. Zdaniem Urzędu KNF w wyniku postępującej cyfryzacji i rozwoju usług finansowych, w tym w szczególności płatniczych, potencjalne ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związane z „pośrednictwem” banków w świadczeniu pewnych usług na rzecz klientów niebankowych dostawców usług płatniczych może być zwiększone. Z tego względu szczególną uwagę należy przykładac do oceny, czy dany podmiot spełnia wymogi m.in. w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Efektem tego stanowiska jest utrudniony dostęp dostawców usług płatniczych do rachunków bankowych i ograniczone możliwości w zakresie współpracy z bankami. Jak dotąd tematyka ta nie została rozwiązana w sposób systemowy.

Zauważyć jednocześnie należy, że możliwości, jakie stworzyła dyrektywa PSD2, a także rozwój technologii finansowych (FinTech) spowodowały istotny wzrost liczby podmiotów świadczących usługi finansowe w obszarze płatności. Powoduje to, że potencjalnie ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu może być rzeczywiście podwyższone, tym bardziej że część z tych podmiotów świadczy także usługi w zakresie szeroko rozumianego obrotu walutami cyfrowymi. Tematyka ta zostanie przybliżona w dalszej części komentarza.

5. Podmioty rynku kapitałowego. Kolejną kategorią podmiotów będących instytucjami obowiązany w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu są podmioty, które zaliczamy do szeroko rozumianej grupy uczestników rynku kapitałowego. Zostały one określone w art. 2 ust. 1 pkt 4–7 oraz 10 u.p.p.p. Katalog ten przedstawia się następująco:

- 1) firmy inwestycyjne, banki powiernicze w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oddziały zagranicznych firm inwestycyjnych prowadzące działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zagraniczne osoby prawne prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską, w tym prowadzące taką działalność w formie oddziału, oraz towarowe domy maklerskie w rozumieniu ustawy z 26.10.2000 r. o giełdach towarowych¹⁵, a także spółki handlowe, o których mowa w art. 50a tej ustawy;
- 3) spółki prowadzące rynek regulowany – w zakresie, w jakim prowadzą platformę aukcyjną, o której mowa w art. 3 pkt 10a u.o.i.f.;
- 4) fundusze inwestycyjne, alternatywne spółki inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, zarządzający ASI, oddziały spółek zarządzających oraz oddziały zarządzających z Unii Europejskiej znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w rozumieniu ustawy z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi¹⁶;

¹⁴ https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Zalacznik_nr_1_Przyklad_Kwestionariusza_69890.pdf (dostęp: 30.05.2022 r.).

¹⁵ Dz.U. z 2022 r. poz. 170 ze zm.

¹⁶ Dz.U. z 2022 r. poz. 1523 ze zm.

- 5) Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych oraz spółka, której KDPW przekazał wykonywanie czynności z zakresu, o którym mowa w art. 48 ust. 1 pkt 1 u.o.i.f., w zakresie, w jakim prowadzą rachunki papierów wartościowych lub rachunku zbiorcze.

Podmioty te zostały zdefiniowane w odnośnych aktów prawnych, a więc kwalifikacja ich jako instytucji obowiązanych jest uzależniona od spełnienia przesłanek określonych w tych przepisach.

Jednocześnie należy zauważyć, że podmioty z szeroko rozumianego sektora rynku kapitałowego mogą być wykorzystywane do dokonywania czynności mogących stanowić pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu, na co wskazują m.in. scenariusze opublikowane przez GIIF¹⁷.

6. Podmioty z szeroko rozumianego sektora ubezpieczeniowego. Artykuł 2 ust. 1 pkt 8 i 9 u.p.p.p. wskazuje jako instytucje obowiązane podmioty należące do szeroko rozumianego sektora ubezpieczeniowego. W katalogu tym znalazły się:

- 1) zakłady ubezpieczeń wykonujące działalność, o której mowa w dziale I załącznika¹⁸ do ustawy z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej¹⁹, w tym krajowe zakłady ubezpieczeń, główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń z siedzibą w państwie niebędącym państwem członkowskim oraz oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń mających siedzibę w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim;
- 2) pośrednicy ubezpieczeniowi wykonujący czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego w zakresie ubezpieczeń wymienionych w dziale I załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej oraz oddziały zagranicznych pośredników wykonujących takie czynności mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem agenta ubezpieczeniowego, który jest agentem ubezpieczeniowym wykonującym czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego na rzecz jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej oraz nie pobiera od klienta składki ubezpieczeniowej ani od zakładu ubezpieczeń kwot należnych klientowi.

Katalog ten jest więc szeroki i początkowo może wydawać się, że działalność ubezpieczeniowa nie jest branżą, w której ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu jest

¹⁷ Zob. <https://www.gov.pl/attachment/6d2509ff-5ff3-4928-b81d-3f096253721d> (dostęp: 31.05.2022 r.), np. s. 13–14.

¹⁸ Obszary te to: 1) ubezpieczenia na życie; 2) ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci; 3) ubezpieczenia na życie, jeżeli są związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, a także ubezpieczenia na życie, w których świadczenie zakładu ubezpieczeń jest ustalone w oparciu o określone indeksy lub inne wartości bazowe; 4) ubezpieczenia rentowe; 5) ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe, jeżeli są uzupełnieniem ubezpieczeń wymienionych w pkt 1–4 powyżej.

¹⁹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1130 ze zm.

wysokie. Jednak w praktyce, na co zwraca uwagę także GIIF²⁰, możliwe są scenariusze, w których przestępcy lokują środki pochodzące z nielegalnych źródeł w ubezpieczeniach na życie (lub podobnych), które powiązane są z określonymi aktywami inwestycyjnymi, ale w ramach składek dodatkowych. Wykorzystują do tego osoby bliskie lub powiązane z nimi. Wraz z upływem czasu środki pochodzące z wpłaconych składek podlegają wycofaniu, przez co wracają one jako źródło legalne. Choć skala tego typu działań nie musi być znaczna, to jednak nałożenie na powyższe podmioty obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu jest konieczne.

7. **Działalność kantorowa.** Artykuł 2 ust. 1 pkt 11 u.p.p.p. wskazuje jako instytucje obowiązane przedsiębiorców prowadzących działalność kantorową w rozumieniu Prawa dewizowego²¹, innych przedsiębiorców świadczących usługę wymiany walut lub usługę pośrednictwa w wymianie walut, niebędące innymi instytucjami obowiązany, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych prowadzących taką działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Są to więc podmioty prowadzące szeroko rozumianą działalność kantorową, która może – m.in. ze względu na obrót gotówkowy – generować podwyższone ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 19 pr. dew. działalnością kantorową jest regulowana działalność gospodarcza polegająca na kupnie i sprzedaży wartości dewizowych oraz pośrednictwie w ich kupnie i sprzedaży, zaś wartościami dewizowymi, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 8 pr. dew., są zagraniczne środki płatnicze oraz złoto dewizowe i platyna dewizowa. Zauważyć należy, że w sensie prawnym i w rozumieniu tej ustawy, w przypadku tych podmiotów „kantory”²² wymiany walut cyfrowych nie stanowią kantorów w rozumieniu Prawa dewizowego, a są to podmioty, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 12 u.p.p.p. Działalność w tym zakresie jest, zgodnie z art. 11 ust. 1 pr. dew., działalnością regulowaną i wymaga stosownego wpisu do rejestru działalności kantorowej, przy czym przepisów dotyczących tej działalności nie stosuje się do banków, oddziałów banków zagranicznych oraz do instytucji kredytowych i oddziałów instytucji kredytowych. Rejestr jest prowadzony przez Prezesa NBP, a podmioty ubiegające się o wpis muszą złożyć stosowny wniosek, a także dostosować swoją działalność do odpowiednich przepisów.

Wykorzystanie podmiotów świadczących szeroko rozumianą działalność kantorową do prania pieniędzy jest stosunkowo częstym procederem, co jest w znacznej mierze związane z obrotem gotówkowym w tym zakresie, choć coraz więcej kantorów operuje także

²⁰ <https://www.gov.pl/attachment/6d2509ff-5ff3-4928-b81d-3f096253721d> (dostęp: 31.05.2022 r.), s. 10–11.

²¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 309.

²² Na zagrożenia związane z tymi podmiotami wskazuje m.in. ostrzeżenie Urzędu KNF o ryzykach związanych z nabywaniem oraz z obrotem kryptoaktywami (w tym walutami wirtualnymi oraz kryptowalutami) z 12.01.2021 r. Zob. https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Ostrzezenie_UKNF_o_ryzykach_zwiazanych_z_nabywaniem_oraz_z_obrotem_kryptoaktywami_72241.pdf (dostęp: 31.05.2022 r.).

w sferze cyfrowej. Ryzyko w zakresie tej działalności jest zróżnicowane i w praktyce stosunkowo trudne do zmiętygowania. Znaczna część transakcji realizowanych przez kantory nie jest powiązana z nawiązywaniem stosunków gospodarczych, a więc są to transakcje okazjonalne, które w większej ilości mogą przykładowo przekraczać progi określone w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

8. Działalność w zakresie walut wirtualnych. Katalog instytucji obowiązanych wskazany w art. 2 ust. 1 pkt 12 u.p.p.p. jest stosunkowo nowym rozwiązaniem. Komentowana ustawa wskazuje tutaj na podmioty prowadzące działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług w zakresie:

- 1) wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi i środkami płatniczymi;
- 2) wymiany pomiędzy walutami wirtualnymi;
- 3) pośrednictwa w wymianie, o której mowa w pkt 1 lub 2;
- 4) prowadzenia w formie elektronicznej zbioru danych identyfikacyjnych zapewniających osobom uprawnionym możliwość korzystania z jednostek walut wirtualnych, w tym przeprowadzania transakcji ich wymiany.

Wprowadzenie do ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu nowego katalogu podmiotów jest efektem działań zarówno FATF²³, jak również Komisji Europejskiej²⁴, zmierzających do przynajmniej częściowego uregulowania statusu walut wirtualnych. Zwrócić przy tym należy uwagę, że na dzień sporządzania niniejszego komentarza opracowywane były przepisy (zmiany do rozporządzenia 2015/847), które mają na celu usprawnienie procesu pozyskiwania informacji towarzyszących transferom środków powiązanych z kryptoaktywami²⁵, co będzie wymagało po stronie dostawców związanych także z rynkiem walut wirtualnych dostosowania swojej działalności zarówno w aspektach technicznych, jak i organizacyjnych. Zagadnienie to zostanie przybliżone w dalszej części komentarza.

9. Dostawcy w zakresie walut wirtualnych. Mając nakreślone w pierwszej części komentarza pojęcie waluty wirtualnej, można przejść do definicji podmiotów prowadzących działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług w zakresie obrotu walutami wirtualnymi (i walutami fiducjarnymi). W tym zakresie ustawodawca wskazał na rodzaje aktywności, które podlegają przepisom ustawy i z którymi wiązać się będą określone obowiązki wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ustawodawca wskazał tutaj na cztery sytuacje, które uzasadniają taką kwalifikację:

²³ FATF, *Updated guidance for a risk-based approach. Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers*, October 2021.

²⁴ W dniu 30.05.2018 r. uchwalono tzw. dyrektywę AML V, zmieniającą dyrektywę AML IV.

²⁵ Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i niektórych kryptoaktywów, 2021/0241 (COD), Bruksela, 20.07.2021 r., COM(2021) 422 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:08cf467e-ead4-11eb-93a8-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF (dostęp: 2.06.2022 r.).

- 1) wymiana pomiędzy walutami wirtualnymi i środkami płatniczymi, a więc taka wymiana, która polega na zamianie np. bitcoina na polskiego złotego – taką działalność wykonują zarówno kantory walut wirtualnych, jak i giełdy o podobnej charakterystyce;
- 2) wymiana pomiędzy walutami wirtualnymi, a więc w tzw. obiegu zamkniętym – np. w ramach sieci *blockchain*, przy czym zazwyczaj odbywa się to niekoniecznie w modelu pomiędzy użytkownikami (*Peer-2-Peer*), ale poprzez pośredników, jak np. giełdy kryptowalut;
- 3) pośrednictwo w zakresie określonym w pkt 1 i 2;
- 4) prowadzenie w formie elektronicznej zbioru danych identyfikacyjnych zapewniających osobom uprawnionym możliwość korzystania z jednostek walut wirtualnych, w tym przeprowadzania transakcji ich wymiany, czyli *de facto* dostarczania portfeli zarówno sprzętowych, jak i w formie online.

Objęcie podmiotów zajmujących się taką działalnością ma istotne uzasadnienie, bowiem obszar kryptoaktywów oraz walut wirtualnych w szerszym znaczeniu może wiązać się z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu²⁶, a także nieuprawnionym wykorzystaniem portfeli kryptoaktywów²⁷. Jednocześnie zauważyć należy, że nie wszystkie podmioty objęte przepisami ustawy, jak też grono podmiotów z siedzibami poza Europejskim Obszarem Gospodarczym, nie w pełni stosuje się do wymogów wynikających z przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, w szczególności w kontekście wymogów art. 43 u.p.p.p., tj. stosowania wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego, np. wobec faktu korzystania przez klienta z usług lub produktów sprzyjających anonimowości lub utrudniających jego identyfikację (art. 43 ust. 2 pkt 6 u.p.p.p.). Jest to często powodem nakładania kar przez organy odpowiedzialne zarówno za obszar przeciwdziałania praniu pieniędzy, jak również nadzoru nad rynkami finansowymi.

W praktyce może pojawić się sytuacja, w której dojdzie do swoistej kolizji w zakresie objęcia konkretnego podmiotu jako będącego dostawcą w zakresie walut wirtualnych (tzw. VASP – *Virtual Assets Service Provider*) lub inną instytucją obowiązaną, np. dostawcą usług płatniczych. Urząd KNF wielokrotnie wskazywał na ryzyko prawne i regulacyjne związane z takim obrotem i możliwością „wejścia” w reżim prawny związany np. z wydaniem pieniądza elektronicznego²⁸. Ma to o tyle znaczenie, że ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu przewiduje pewne specyficzne wymogi dla dostawców w obszarze walut wirtualnych (np. obowiązek rejestracji, o czym w dalszej

²⁶ Przykładowe scenariusze przewiduje np. aneks nr 1 do Pierwszej Krajowej Oceny Ryzyka Prania Pieniędzy oraz Finansowania Terroryzmu – Scenariusze Prania Pieniędzy, s. 17 i n.

²⁷ [https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)) (dostęp: 13.06.2022 r.).

²⁸ Ostrzeżenie Urzędu KNF z 12.01.2021 r. o ryzykach związanych z nabywaniem oraz z obrotem kryptoaktywami (w tym walutami wirtualnymi oraz kryptowalutami).

części komentarza), które nie znajdują zastosowania do dostawców usług płatniczych w „tradycyjnym” ujęciu. Właściwa identyfikacja obowiązków jest więc w tym zakresie kluczowa, a w związku ze zmianami na poziomie Unii Europejskiej należy oczekiwać, że stanie się to jeszcze większym wyzwaniem.

Zauważyć należy także, że w obecnym stanie prawnym i regulacyjnym tacy dostawcy co do zasady nie podlegają szczególnym ograniczeniom oraz wymaganiom o charakterze regulacyjnym. Ten stan rzeczy ma ulec zmianie wraz z wejściem w życie projektowanego rozporządzenia w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937²⁹ (tzw. rozporządzenie MiCA – *Markets in Crypto-assets*)³⁰, które będzie wprowadzało m.in. obowiązek uzyskania stosownego zezwolenia przez niektórych dostawców, jak również stosowania rozmaitych rozwiązań organizacyjno-technicznych czy zasad przejrzystości oraz uczciwości (więcej na temat projektowanego rozporządzenia w komentarzu do definicji walut wirtualnych).

W tym miejscu należy zwrócić uwagę także na komunikat KNF dotyczący sankcji i stosowania przepisów ustawy z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, w przypadku współpracy z podmiotami branży walut wirtualnych³¹, w którym Komisja wskazała na istotne ryzyka związane ze współpracą innych podmiotów nadzorowanych z dostawcami w zakresie walut wirtualnych, co jest konsekwencją m.in. specyfiki działalności podmiotów z branży walut wirtualnych, skomplikowanego technologicznie charakteru oferowanych produktów i świadczonych przez nie usług oraz trudności z jednoznacznym ustaleniem powiązań osobowych, kapitałowych lub biznesowych tych podmiotów. Powoduje to, że takie podmioty mogą mieć trudności np. w założeniu rachunku bankowego, jeżeli będzie on wykorzystywany – nawet pośrednio – do działalności związanej z walutami wirtualnymi.

Nie można także zapominać, że podmioty, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 12 u.p.p.p., stanowią szerszą kategorię niż dostawcy w obszarze kryptowalut czy podobnych kryptoaktywów. Jak zostanie omówione w dalszej części komentarza, instytucjami obowiązanyymi mogą być także podmioty z szeroko rozumianego obszaru gier komputerowych (i podobnych) – choć będzie to uzależnione od spełnienia przesłanek dla walut wirtualnych – które to podmioty oferują możliwość wymiany dóbr cyfrowych (w tym walut) na waluty fiducjarne, co jest warunkiem uznania ich za dostawców w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 12. Nie będą więc instytucjami obowiązanyymi takie podmioty, które wprawdzie wprowadzają swoiste waluty

²⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz.Urz. UE L 305, s. 17, ze zm.).

³⁰ Zob. Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniające dyrektywę (UE) 2019/1937, 2020/0265 (COD), Bruksela, 24.09.2020 r., COM(2020) 593 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f69f89bb-fe54-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF (dostęp: 2.06.2022 r.).

³¹ https://www.knf.gov.pl/komunikacja/komunikaty?articleId=78557&p_id=18 (dostęp: 23.06.2022 r.).

wirtualne, ale te pozostają w tzw. obiegu zamkniętym, a więc nie jest możliwa ich wymiana na prawne środki płatnicze. Jest to oczywiście związane z brakiem realnego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Nie eliminuje to jednak samego ryzyka, że takie dobra cyfrowe będą służyły do realizacji procederu prania pieniędzy, ale już poza samą platformą.

Podkreślenia wymaga, że problematyka obrotu walutami wirtualnymi, w szczególności kryptowalutami, stanowi znaczące wyzwanie zarówno dla instytucji obowiązanych, jak i organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo systemu finansowego. Jest to związane z faktem, że transakcje przeprowadzane w ramach – w uproszczeniu – sieci opartej o technologię rozproszonego rejestru i łańcucha bloków w założeniu mają być transakcjami zapewniającymi duży poziom anonimowości, a pozbawienie systemu transakcji pośredników utrudnia identyfikację zarówno samych transakcji, jak i inicjatora oraz beneficjenta. Z tego względu istotne staje się wykorzystanie zaawansowanych narzędzi analitycznych oraz podmiotów, które wspierają pozyskiwanie informacji z konkretnych „protokołów” oraz łączenie ich z informacjami poza siecią *blockchain* (*off-chain*)³².

Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że art. 35 ust. 1 pkt 2 lit. c u.p.p. wskazuje, że instytucje obowiązane (omawiani dostawcy) stosują środki bezpieczeństwa finansowego w przypadku przeprowadzania transakcji okazjonalnej z wykorzystaniem waluty wirtualnej o równowartości 1000 euro lub większej.

- 10. Zawody prawnicze oraz biegli rewidenci.** Obowiązki określone w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu obejmują także szeroko rozumiane zawody prawnicze, jak notariusze, adwokaci, radcowie prawni i doradcy podatkowi, jednakże ustawodawca zdecydował się na wskazanie tych sytuacji, w których podmioty są traktowane jako instytucje obowiązane. Wspomniane osoby wykonujące zawody prawnicze podlegają obowiązkom wynikającym z tej ustawy przede wszystkim w sytuacjach, w których czynności doradztwa wykonywane są w odniesieniu do sytuacji, które mogą generować podwyższone ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, czyli przykładowo przeniesienia prawa własności nieruchomości czy zbycia lub nabycia przedsiębiorstwa.

Zauważyć należy, że jest to sytuacja, w której następuje niejako „przełamanie” obowiązków w zakresie obowiązku zachowania w tajemnicy (tajemnica zawodowa) okoliczności dotyczących usług świadczonych na rzecz klientów podmiotów wykonujących szeroko rozumiane zawody prawnicze, określonego m.in. w ustawie o radcach prawnych (art. 3 ust. 3 u.r.p.). Zauważyć należy, że przepisy dotyczące wykonywania tych zawodów określają także sytuacje, w których obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie obowiązuje. Przykładowo ustawodawca określił w art. 3 ust. 6 pkt 1 u.r.p., że obowiązek ten nie dotyczy

³² B. Kilić, C. Ozturan, A. Sen, *Analyzing Large-Scale Blockchain Transaction Graphs for Fraudulent Activities* [w:] *Big Data and Artificial Intelligence in Digital Finance. Increasing Personalization and Trust in Digital Finance using Big Data and AI*, eds. J. Soldatos, D. Kyriazis, Cham 2022, s. 254.

udostępnianych na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (analogicznie art. 6 ust. 4 pkt 1 ustawy z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze³³). Istotne jest także podkreślenie, że obowiązki jak i zakwalifikowanie jako instytucje obowiązane nie znajdują zastosowania do radców prawnych oraz prawników zagranicznych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy lub służby w urzędach obsługujących organy administracji publicznej, innych państwowych lub samorządowych jednostkach organizacyjnych oraz w podmiotach innych niż spółki, o których mowa w art. 8 ust. 1 u.r.p., oraz doradców podatkowych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy w podmiotach innych niż te, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z 5.07.1996 r. o doradztwie podatkowym³⁴.

Podkreślenia wymaga też, że doradcy podatkowi oraz biegli rewidenci, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 15 u.p.p.p., podlegają szczególnym i rozszerzonym obowiązkom względem pozostałych zawodów prawniczych, bowiem wykonują obowiązki wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu także w przypadkach innych niż w pkt 14.

11. Przedsiębiorcy. Ustawodawca zdecydował o zakwalifikowaniu jako instytucje obowiązane pewnych kategorii przedsiębiorców określonych w art. 2 ust. 1 pkt 15a i 16 u.p.p.p., tj. przedsiębiorców, których podstawową działalnością gospodarczą jest świadczenie usług polegających na sporządzaniu deklaracji, prowadzeniu ksiąg podatkowych, udzielaniu porad, opinii lub wyjaśnień z zakresu przepisów prawa podatkowego lub celnego, niebędących innymi instytucjami obowiązanyymi oraz niebędących instytucjami obowiązanyymi na innej podstawie, świadczących usługi polegające na:

- 1) tworzeniu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej;
- 2) pełnieniu funkcji członka zarządu lub umożliwianiu innej osobie pełnienia tej funkcji lub podobnej funkcji w osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej;
- 3) zapewnianiu siedziby, adresu prowadzenia działalności lub adresu korespondencyjnego oraz innych pokrewnych usług osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej;
- 4) działaniu lub umożliwianiu innej osobie działania jako powiernik trustu, który powstał w drodze czynności prawnej;
- 5) działaniu lub umożliwianiu innej osobie działania jako osoba wykonująca prawa z akcji lub udziałów na rzecz podmiotu innego niż spółka notowana na rynku regulowanym podlegającym wymogom dotyczącym ujawniania informacji zgodnie z prawem Unii Europejskiej lub podlegająca równoważnym standardom międzynarodowym.

³³ Dz.U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.

³⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 2117.

W szczególności pkt 16 może budzić wątpliwości interpretacyjne, bowiem ustawodawca zdecydował o uznaniu za instytucje obowiązane szczególnej kategorii przedsiębiorców, np. podmioty udostępniające tzw. skrzynki adresowe czy udostępniające „członków zarządu na żądanie”, nie wskazując jednocześnie, jak należy interpretować charakter takiej działalności, np. czy spółka zatrudniająca lub nawiązująca podobny stosunek, np. w ramach kontraktu B2B, osoby pełniące funkcję członka zarządu lub innego podobnego organu w kilku podmiotach wchodzących w skład tej samej grupy kapitałowej, również będą traktowane jako instytucja obowiązana w rozumieniu powyższego przepisu. Uznać jednak należy, że w takiej sytuacji ustawodawcy chodziło raczej o zarobkowy i zawodowy charakter działalności rozumianej jako ciągłe świadczenie usług w zakresie „wynajmowania” osób o określonych kompetencjach jako członków zarządów lub podobnych organów, często na potrzeby wyłącznie spełnienia warunków prawnych czy regulacyjnych.

Podobnie sytuacja kształtować się będzie w przypadku art. 2 ust. 1 pkt 16 lit. e u.p.p.p., gdzie prawodawca wskazał, że instytucjami obowiązanymi będą przedsiębiorcy świadczący usługi w zakresie działania lub umożliwiania innej osobie działania jako powiernik trustu (por. komentarz do art. 2 ust. 2), który powstał w drodze czynności prawnej.

Innymi słowy, uznać należy, że o kwalifikacji konkretnego podmiotu w rozumieniu omawianego przepisu decydował będzie komercyjny charakter działalności, a ocena, czy ma ona taki charakter, będzie uzależniona m.in. od przedmiotu działalności (np. wpisu we właściwym rejestrze) czy treści dokumentów o charakterze korporacyjnym.

Ustawodawca zdecydował także, że instytucjami obowiązanymi, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 23 u.p.p.p., będą przedsiębiorcy w zakresie, w jakim przyjmują lub dokonują płatności za towary w gotówce w wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, i to bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane. Przepis ten ma ścisły związek z art. 35 ust. 1 pkt 3 u.p.p.p., który ustanawia względem niektórych podmiotów obowiązek stosowania środków bezpieczeństwa finansowego w analogicznych sytuacjach, tj. w przypadku transakcji gotówkowych w wyżej określonej minimalnej wysokości. Jest to oczywiście ściśle powiązane z wyższym poziomem ryzyka, jakie mogą generować transakcje realizowane poza obrotem bezgotówkowym i niepodlegające zautomatyzowanym rozwiązaniom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy.

Zauważyć należy jednocześnie, że art. 19 pr. przed. nakłada na przedsiębiorców dodatkowe obowiązki w zakresie dokonywania lub przyjmowania płatności w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą. W sytuacji, w której stroną transakcji jest inny przedsiębiorca oraz jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza 15 000 zł³⁵ lub równowartość tej kwoty, to taki przedsiębiorca jest zobowiązany

³⁵ Od 1.01.2024 r. próg ten zostanie obniżony do 8000 zł.